

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**RAZLIKE MED REVIZIJO POSLOVANJA IN REVIZIJO
RAČUNOVODSKIH IZKAZOV**

Ljubljana, februar 2002

MATEJ LONCNER

IZJAVA

Študent Matej Loncner izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Slavke Kavčič in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 4.2.2002.

Podpis:

KAZALO

1	UVOD	1
2	OPREDELITEV REVIDIRANJA	2
2.1	Različne razvrstitve revizij	2
3	REVIZIJA POSLOVANJA	7
3.1	Opredelitev revizije poslovanja	7
3.2	Vrste revizij poslovanja	9
3.3	Predmet revizije poslovanja	10
3.4	Kdo opravlja revizijo poslovanja	11
3.5	Področja revizije poslovanja	12
3.6	Postopek revizije poslovanja	14
3.6.1	Izdelava delovnega načrta revizije poslovanja	14
3.6.2	Zbiranje dokazov o dosežkih	16
3.6.3	Analiziranje in raziskovanje odmikov	16
3.6.4	Določanje izboljševalnih ukrepov	17
3.6.5	Poročanje o izsledkih revizije poslovanja	17
3.7	Uporabniki revizije poslovanja	19
4	REVIZIJA RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	20
4.1	Opredelitev revizije računovodskih izkazov	20
4.2	Predmet revizije računovodskih izkazov	21
4.3	Kdo opravlja revizijo računovodskih izkazov	22
4.4	Področja revizije računovodskih izkazov	23
4.5	Postopek revizije računovodskih izkazov	24
4.5.1	Pripravljalna faza	25
4.5.2	Planska faza	25
4.5.3	Izvedbena faza	27
4.5.3.1	Preverjanje notranjih kontrol	27
4.5.3.2	Preizkušanje podatkov	29
4.5.4	Sklepna faza	30
4.6	Uporabniki revizije računovodskih izkazov	32

5 RAZLIKE MED REVIZIJO POSLOVANJA IN REVIZIJO RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	33
5.1 Različne opredelitve razlik	33
5.1.1 Cilji in področja revizije	35
5.1.2 Preverjanje usklajenosti z zakoni in drugimi predpisi	36
5.1.3 Revizijsko poročilo	37
5.2 Ugotovitve	38
5.2.1 Razlike glede na predmet revizije	38
5.2.2 Razlike glede opredeljenosti	40
5.2.3 Razlike glede zakonske obveznosti za opravljanje revizije računovodskih izkazov in revizije poslovanja	40
5.2.4 Razlike glede na to, kdo opravlja revizijo	41
5.2.5 Razlike v postopku revidiranja	42
5.2.6 Razlike v obliki poročila	43
5.2.7 Razlike glede uporabnikov poročil o opravljenih revizijah	44
6 SKLEP	44
LITERATURA	46
VIRI	48

1 UVOD

Revidiranje v Sloveniji urejajo trije zakoni. Zakon o gospodarskih družbah predpisuje, za katera podjetja je obvezno opravljanje revizije računovodskih izkazov. Zakon o revidiranju določa, kaj je revidiranje računovodskih izkazov, kdo opravlja revizijo računovodskih izkazov in da nadzor na opravljanjem revizije izvaja Inštitut za revizijo. Zakon o Računskem sodišču predpisuje, za katere osebe je obvezno opravljanje revizije poslovanja in kdo so lahko izvajalci revidiranja poslovanja. Ta zakon tudi določa, da nadzor nad opravljanjem revidiranja poslovanja izvaja Računsko sodišče Republike Slovenije.

V zakonih je torej vse v zvezi z revidiranjem jasno določeno. Z revidiranjem računovodskih izkazov se ukvarjajo revizijske družbe, ki morajo imeti zaposlenega najmanj enega pooblaščenega revizorja. Naročniki revizij so podjetja, za katere Zakon o gospodarskih družbah predpisuje opravljanje revizije računovodskih izkazov. Na drugi strani Računsko sodišče Republike Slovenije določa, kdaj in kje se bodo opravljale revizije poslovanja, ter skrbi za njihovo pravilno izvajanje. Namen Računskega sodišča Republike Slovenije je zagotavljati pravilnost in smotrnost porabe proračunskega denarja. Zato se revizija poslovanja lahko izvaja pri osebah, ki kakorkoli upravljajo z javnimi sredstvi.

Vendar našteje razlike med revidiranjem poslovanja in revidiranjem računovodskih izkazov zbledijo, če v primerjavo vključimo še revidiranje poslovanja podjetij in revidiranje računovodskih izkazov javnih podjetij. Če k temu dodamo še, da lahko tako revidiranje poslovanja kot tudi revidiranje računovodskih izkazov opravljajo tako zunanji kot tudi državni in notranji revizorji, razlike niso več tako očitne.

V drugem poglavju sem zato najprej opredelil vrste revizij, kot jih navajajo različni avtorji in kot so opredeljene v različnih standardih in zakonih. V tretjem in četrtem poglavju sem nato podrobneje opisal revidiranje poslovanja in revidiranje računovodskih izkazov. Sledi obravnava njunih medsebojnih razlik kot jih opažajo nekateri avtorji in kot jih lahko razberemo iz nekaterih revizijskih standardov. Za konec sem dodal še svoja spoznanja o ugotovljenih razlikah.

2 OPREDELITEV REVIDIRANJA

Hiter gospodarski napredek je podjetjem narekoval rast in razvoj. Vzporedno z rastjo podjetja se je večalo število lastnikov in število potencialnih investitorjev. Z razvojem finančnih trgov so le-ti postali vedno bolj oddaljeni od samega poslovnega procesa. Lastniki in potencialni investitorji so za svoje odločitve potrebovali natančne računovodske informacije. Potrebovali so zagotovilo, da so podatki v letnih računovodskih izkazih predstavljeni pravilno. Tako zagotovilo so pričele dajati revizijske hiše.

Več tujih avtorjev (Taylor, Glezen, 1996, str. 32; Hubbard, 1986, str. 4) uporablja definicijo revidiranja, ki jo je opredelila American Accounting Association (AAA). Revidiranje po AAA vključuje na eni strani nepristransko pridobivanje in vrednotenje dokazov v zvezi z uradnimi trditvami o gospodarskem delovanju ter dokazov o stopnji skladnosti uradnih trditev z uveljavljenimi sodili. Sestavni del revidiranja je na drugi strani tudi poročanje o izsledkih zainteresiranim uporabnikom.

Turk (1994, str. 24) opredeljuje revizijo kot pretežno popravljalo, na izvedenskem obnavljanju zasnovano kasnejše nadziranje poslovnih procesov in stanj. To definicijo revizije uporabljata tudi Hočevar in Igličar (Hočevar, Igličar, 1995, str. 207).

2.1 Različne razvrstitve revizij

Taylor in Glezen (1996, str. 33-36) razvrščata revidiranje glede na cilje njegovega delovanja in glede na povezanost posameznika ali skupine, ki opravlja revizijo.

a) Glede na cilje njegovega delovanja tako razvrstita revidiranje na:

- revidiranje računovodskih izkazov,
- revidiranje skladnosti s predpisi in na
- revidiranje poslovanja.

Revidiranje računovodskih izkazov (financial statements auditing) je včasih označeno kot revidiranje računovodstva (financial auditing) (Turk, 1995, str.129). Revizor pri revidiranju računovodskih izkazov preverja uradne trditve v računovodskih izkazih in na podlagi sodil, ki so v tem primeru splošno sprejeti računovodski standardi, napiše poročilo. V njem poda

mnenje o tem, ali uradne trditve v računovodskih izkazih podjetja v vseh pomembnih pogledih ustrezajo uveljavljenim sodilom.

Pri revidiranju skladnosti s predpisi revizor ugotavlja, ali podjetje upošteva usmeritve, zakone in druge predpise. Revizor mora v tem primeru pripraviti revizijske postopke, ki bodo primerno zagotovilo za odkrivanje napak, nepravilnosti in nezakonitih dejanj posloводства in zaposlenih v podjetju. Sodila so lahko navodila posloводства ali zakon z zakonskimi akti in predpisi. Ta revizija se konča s poročilom o usklajenosti s sodili.

Revidiranje poslovanja (performance auditing, operational auditing, program auditing) sodi v širše pojmovanje revidiranja. Pri revidiranju poslovanja se preiskuje celotno delovanje organizacije ali njen del. Sodila so določeni cilji organizacije oz. podjetja. Po opravljeni reviziji poslovanja revizor napiše poročilo o priporočenih izboljšavah. Poseben odbor AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) za revidiranje poslovanja in poslovoidenja opisuje revidiranje poslovanja kot sistematično pregledovanje dela delovanja organizacije glede na določene cilje. Revizorjev namen je oceniti dosežke in na podlagi ugotovljenih možnosti predlagati izboljšave za nadaljnje delovanje.

b) Glede na povezanost posameznika oz. skupine, ki opravlja revizijo, s podjetjem razdelita revidiranje na:

- zunanje revidiranje (external audit),
- notranje revidiranje (internal audit) in
- državno revidiranje (governmental audit).

O zunanji reviziji govorimo, kadar revizorji niso uslužbenci organizacij, katerih uradne trditve ali predstavitev revidirajo. Takšni revizorji so neodvisni in opravljajo revizijo na podlagi pogodb. Kljub temu, da lahko zunanji revizorji opravljajo različne vrste revizij, je večina takih pogodb sklenjena za revizijo računovodskih izkazov.

O notranjem revidiranju govori tudi Slovenski računovodski standard 28 (Osnutki sprememb SRS 20-23 in 28-30, 2001). Po njem se lahko z notranjim revidiranjem ukvarjajo tudi revizorji, ki niso zaposleni v revidiranem podjetju. V vsakem primeru pa mora biti notranje revizijska služba ločena od računovodske službe. Notranje revizijska služba se ukvarja ne

samo z notranjim revidiranjem računovodenja, temveč tudi z revidiranjem poslovanja kot celote. Delo notranjih revizorjev se prične z načrtovanjem notranje revizije, nadaljuje s preiskovanjem in ovrednotenjem informacij, konča pa s sporočanjem izidov in spremljanjem odpravljanja ugotovljenih nepravilnosti. Notranji revizorji ne odpravljajo ugotovljenih nepravilnosti neposredno, temveč seznanjajo s svojimi ugotovitvami tiste, ki so za to pristojni.

Državno revizijo izvajajo državni uslužbenci. Državna revizija se lahko izvaja v:

- podjetjih ali
- delih državne uprave.

Državna revizija se izvaja v podjetjih z namenom zagotavljanja davčne discipline v primerih:

1. kadar organi državne uprave revidirajo podjetja, da bi ugotovili, ali je davek na dodano vrednost plačan in nakazan v skladu z veljavnimi zakoni ali drugimi predpisi, ali
2. kadar državna uprava revidira davek iz dobička in dohodka, da bi ugotovila, ali sta bila izračunana v skladu z ustreznimi zakoni in razlagami teh zakonov.

Državna revizija se izvaja tudi na delih državne uprave z namenom, da se zagotovi učinkovitost in gospodarnost porabe sredstev. V tem primeru gre za revizijo poslovanja. Drug namen, zaradi katerega se še izvaja ta oblika revizije, je revizija financiranja, katere namen je pregledati finančne posle, obračune in poročila za ugotavljanje poštenosti predstavitve ter usklajenosti z ustreznimi zakoni in predpisi.

V okviru državne revizije se torej lahko izvajata tako revizija skladnosti s predpisi kot tudi revizija poslovanja.

Koletnik (2000, str. 27) razdeli revizije na:

1. Glede na namen revidiranja:
 - gospodarska (poslovna) revizija in
 - državna revizija.
2. Z vidika obveznosti pri reviziji:
 - obvezna revizija in
 - neobvezna revizija.
3. Z vidika izvajalcev revizije:

- notranja revizija in
 - zunanja revizija.
4. Z vidika predmeta revidiranja:
- revidiranje enovitega podjetja,
 - revidiranje organizacijskega dela podjetja in
 - revidiranje povezanih podjetij.
5. Z vidika časa revidiranja:
- stalna (periodična) revizija in
 - občasna revizija.
6. Z vidika kompleksnosti revizije:
- splošna revizija in
 - specialna revizija.
7. Z vidika področij revidiranja:
- revizija poslovanja;
 - revizija notranjega kontrolnega sistema;
 - revizija letnih in drugih računovodskih poročil;
 - revizija računovodenja;
 - revizija financiranja in drugih poslovnih funkcij;
 - revizija sredstev, virov sredstev, prvin, potroškov, stroškov, poslovnih učinkov, odhodkov, prihodkov in poslovnega ter finančnega izida;
 - revizija davkov in prispevkov;
 - revizija informacijskih sistemov;
 - druga področja revidiranja.

Jamnikova (1999, str. 39) tem vrstam revizij dodaja še naslednje:

- glede na cilj revizije govori o finančni reviziji in reviziji izpeljevanja nalog,
- glede na način izpeljave loči tematske revizije (npr. revizije istovrstnih zavodov,...) in revizije primera (revizija pri prejemniku subvencije) in
- glede na obdobje revidiranja med ex-ante in ex-post revizijami.

GAO (U.S. General Accounting Office) v vladnih revizijskih standardih oz. tako imenovani rumeni knjigi (GAO Yellow Book, 1999) opredeljuje finančno revizijo (financial audit) in

revidiranje izvajanja nalog (performance audit). Finančna revizija po tej opredelitvi obsega revidiranje računovodskih izkazov in s financami povezane revizije. Pri revidiranju izvajanja nalog se preverja gospodarnost in učinkovitost pridobivanja in porabe dejavnikov in uspešnost pri uresničevanju ciljev.

Standardi INTOSAI¹ (2001) ločijo med revidiranjem izvajanja nalog (performance audit) in revidiranjem pravilnosti poslovanja (regulatory audit). Revidiranje pravilnosti poslovanja je po vsebini finančna revizija, katere del je tudi revidiranje računovodskih izkazov.

Po Zakonu o Računskem sodišču Republike Slovenije (2001) Računsko sodišče opravlja revidiranje uporabnikov javnih sredstev. Zakon o Računskem sodišču Republike Slovenije loči med revidiranjem poslovanja in revidiranjem aktov. Računsko sodišče namreč lahko:

1. revidira pravilnost in smotrnost poslovanja;
2. revidira akt o preteklem kakor tudi akt o načrtovanem poslovanju uporabnika javnih sredstev. Zakon o Računskem sodišču Republike Slovenije razlaga akt kot računovodski izkaz oziroma poročilo, ki ga predpisuje zakon, ali kot poseben računovodski izkaz oziroma poročilo, ki ga mora uporabnik javnih sredstev sestaviti na zahtevo računskega sodišča.

Revidiranje poslovanja po tem zakonu obsega:

1. revidiranje pravilnosti poslovanja, to revidiranje s katerim se ugotavlja skladnost poslovanja s predpisi in usmeritvami, ki jih mora upoštevati uporabnik javnih sredstev pri svojem poslovanju;
2. revidiranje smotrnosti poslovanja, to je revidiranja s katerim se preverja gospodarnost, učinkovitost ali uspešnost poslovanja.

Turk (1995, str. 129) opozarja na razliko med izrazoma revidiranje in revizija. Meni, da je potrebno ločevati med revidiranjem računovodskih izkazov in revizijo računovodskih izkazov. Revidiranje računovodskih izkazov se pričinja s preizkušanjem knjigovodskih listin in se kasneje osredotoči predvsem na bilanco stanja in izkaz uspeha. Naloga takšnega revidiranja je oblikovati mnenje o resničnosti in poštenosti računovodskih informacij s katerimi se organizacija želi predstavljati v svojem okolju. Z revizijo računovodskih izkazov

¹ Mednarodna organizacija vrhovnih revizijskih inštitucij (International Organization of Supreme Audit Institutions, INTOSAI)

pa mislimo na posamezen posel, ki je opravljen v organizaciji po pogodbi z naročnikom. Podobno gre pri revidiranju skladnosti s predpisi za presojanje ali so spoštovani zakoni ter drugi zakonski predpisi, pri reviziji skladnosti s predpisi pa mislimo na določeno revidiranje skladnosti s predpisi, ki je bilo opravljeno pri določeni organizaciji. Prav tako je potrebno ločiti tudi revidiranje poslovanja od revizije poslovanja. Izraz revidiranje se torej nanaša na proces revidiranja, revizija pa je rezultat tega procesa (Kavčič, 2001, str. 108) oz. posamezen sprejet revizijski posel za določeno organizacijo .

3 REVIZIJA POSLOVANJA

3.1 Opredelitev revizije poslovanja

Področje revidiranja poslovanja je širše od področja revidiranja računovodskih izkazov. Poleg tega se cilji revizij poslovanja lahko med seboj zelo razlikujejo. Zato revidiranje poslovanja ni opredeljeno tako natančno kot revidiranje računovodskih izkazov. Najbolj pogosto se z revidiranjem poslovanja ukvarjajo notranji in državni revizorji, medtem ko je zunanja revizija poslovanja redkejša.

Taylor in Glezen (1996, str. 84) navajata opredelitev revidiranja poslovanja, ki ga uporabljata Flesher in Siewert². Po tej definiciji je revidiranje poslovanja organizirano iskanje načinov za izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti.

O reviziji poslovanja govori tudi Turk (1994, str. 3), ki pravi da je revidiranje poslovanja strokovno nadziranje kontroliranja poslovanja in nadziranja obravnavanja podatkov, kar naj bi zagotavljalo pravilnost oblikovanja računovodskih informacij o poslovanju. Strokovnemu presojanju pravilnosti sledi oblikovanje predlogov za odpravljanje nepravilnosti in tudi ustrezno ukrepanje.

Standardi INTOSAI opredeljujejo revizijo izvajanja nalog (performance audit). To je revizija poslovanja oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi. Pri reviziji izvajanja nalog revizor poroča o gospodarnosti in učinkovitosti pri pridobivanju in porabi sredstev ter o uspešnosti pri

² Dale L. Flesher, Stewart Siewert: Independent Auditor's guide to Operational Auditing. New York: John Wiley & Sons, 1982.

uresničevanju zastavljenih ciljev. Ti standardi opredeljujejo tako imenovane tri E-je (Economy, Efficiency, Effectiveness), ki jih v slovenščino prevajamo kot:

- gospodarnost (economy),
- učinkovitost (efficiency) in
- uspešnost (effectiveness).

Čeprav so se prevodi v slovenskem jeziku ustalili, Lah (1999, str. 22-31) predlaga uporabo varčnosti (economy), gospodarnosti (efficiency) in učinkovitosti (effectiveness). Po standardih INTOSAI varčnost namreč pomeni najmanjšo porabo (vložek, input) za izvedbo predpisanih nalog. Gospodarnost je opredeljena kot razmerje izlošek/vložek, učinkovitost pa kot stopnja doseganja ciljev.

Jamnikova (1999, str. 42-43) tem trem E-jem dodaja še dva, saj meni, da je potrebno standarde INTOSAI dopolniti še s spoznanji in ugotovitvami znanosti v zadnjem desetletju. Novo opredeljeni model petih E-jev (5E) tako vključuje še:

- okolje (enviroment) in
- etičnost (etics).

Pri tem okolje sestavljajo dejavniki, ki pomembno vplivajo na delovanje organizacije. Etičnost je presojanje:

- uresničevanja družbenih ciljev,
- načina izpolnjevanja obveznosti in stopnje odgovornosti do okolja in uporabnikov ter
- delovanja posameznikov v sami organizaciji.

V zadnjem času je ta model razširjen še z odličnostjo (exelence) na model šestih E-jev (Kavčič, 2001, str. 105). Odličnost pomeni najvišjo kakovost delovanja organizacije. Pri tem ne gre zgolj za notranje organizacijske rešitve, ki bi bile lahko označene kot odlične, temveč za zunanjo pojavnost organizacije, ki je označena kot odlična. Na organizacijo pa lahko gledamo z zornega kota nosilcev interesov, z zornega kota pomena za okolje in z zornega kota pomena za splošni razvoj (Turk, 2001, str. 6).

Oprelitev revidiranja poslovanja je lahko tudi drugačna. Večina opredelitev pa vključuje ocene učinkovitosti, uspešnosti, varčnosti ali drugih dosežkov v podjetju. Revizorji, ki opravljajo revizijo poslovanja, si postavljajo vprašanja, kot so:

- Ali so opredeljene usmeritve in cilji?
- Ali se postavljene usmeritve upoštevajo?
- Ali se dosežajo postavljeni cilji?
- Ali se uresničujejo želeni izidi?

3.2 Vrste revizij poslovanja

Revidiranje poslovanja se torej ukvarja predvsem z vprašanjema, zakaj prihaja do poslov in ali obstajajo druge, bolj učinkovite možnosti. Revizije poslovanja lahko razdelimo v tri skupine (Taylor, Glezen, 1996, str. 85):

- revizije funkcij,
- revizije organiziranosti in
- revizije posebnih nalog.

Predmet proučevanja revizije funkcij so posamezne poslovne funkcije podjetja ali organizacije. Taka vrsta revizije je usmerjena npr. na proizvodno ali prodajno funkcijo in se osredotoča na izbrano delovanje lahko na enem mestu ali v celotnem podjetju oz. organizaciji. Navadno je v to vrsto revizije poslovanja vključeno proučevanje razmerij med posameznimi enotami.

Za razliko od revizije funkcij se revizija organiziranosti osredotoča na posamezen oddelek ali obrat podjetja, to je na posamezno organizacijsko enoto. Proučuje uspešnost in gospodarnost izbrane organizacijske enote. Revizor najprej ugotovi, kako uspešen je pri opravljanju svoje dejavnosti posamezen oddelek podjetja, nato pa na podlagi svojih znanj in izkušenj predlaga izboljšave, ki bi ga pripeljale k večji uspešnosti.

Namen in obseg revizije posebnih nalog sta lahko zelo različna. Ta vrsta revizije poslovanja se izvaja po potrebi, sprožajo pa jo potrebe posloводства podjetja ali organizacije. Posebne naloge se navadno pojavijo, kadar posloводство namerava prevzeti drugo podjetje ali ga

priključiti. Take naloge se lahko pojavijo tudi, kadar je potrebno proučiti vpliv predlaganih zakonov ali drugih aktov na delovanje podjetja ali organizacije.

3.3 Predmet revizije poslovanja

Razvoj revizije poslovanja je povezan z razvojem konkurence v podjetništvu. Preživetje in uspeh podjetja v razmerah vedno hujše konkurence je odvisen od sposobnosti podjetij, da:

- povečajo prihodke,
- zmanjšajo stroške in
- povečajo produktivnost.

To pa je tudi cilj revizorjev, ki opravljajo revizijo poslovanja. Ti morajo podrobno spoznati celoten poslovni cikel v podjetju. Le na ta način lahko predlagajo načine za zmanjšanje zapravljanja in neučinkovitosti. Z zapravljanjem razumemo npr. neuporabljene zaloge, nezadostno skrb za polno zaposlitev zaposlenih ter drago opremo, ki ni polno izkoriščena. Neučinkovitost povzročajo togi in odvečni postopki, prevelika birokratizacija, slaba organizacija delovnega področja in preozka specializacija. Uspešno opravljena revizija poslovanja bo odkrila tudi vzroke nizke produktivnosti, ki so lahko: slaba delovna morala, velika odsotnost z dela, slaba kakovost proizvodnje, dolga obdobja mirovanja strojev in velik odstotek vračil proizvodov.

V majhnih podjetjih lahko posameznik neposredno obvladuje vse poslovne funkcije. Zato v njih navadno ni potrebno opravljati notranje revizije. V večjih podjetjih pa je nadzor zaradi velikosti in kompleksnosti podjetij praktično nemogoč. V teh primerih se povečujejo potrebe po revizijah poslovanja in z njimi tudi razvoj notranjih revizijskih oddelkov.

Predmet revidiranja poslovanja je lahko posamezna funkcija, posamezna organizacijska enota ali celotno poslovanje podjetja oz. organizacije. Ali bo revizor revidiral celotno poslovanje podjetja oz. organizacije ali samo določen del tega procesa, je odvisno od postavljenih ciljev posamezne revizije.

Od uspešno opravljene revizije poslovanja lahko podjetje pričakuje več koristi. Taka revizija:

- razkriva poslovne slabosti podjetja,

- prispeva k večji poslovni varnosti in
- prispeva k večji učinkovitosti in uspešnosti podjetja.

Nepravilno razumevanje vloge revizije poslovanja pri poslovodstvu ali zaposlenih ovira njeno učinkovito izvedbo. Revizija poslovanja je učinkovita, kadar so njene koristi večje od stroškov, ki jih povzroča. Le učinkovita revizija poslovanja je tudi upravičena.

O učinkovitosti in uspešnosti revidiranja poslovanja uporabnikov javnih sredstev govorijo tudi standardi INTOSAI (2001). Revidiranje mora biti opravljeno tako, da so zagotovljeni gospodarnost, uspešnost in učinkovitost opravljene revizije. Prav tako mora biti revizija končana v predpisanem časovnem obdobju, saj je le tako mogoče od nje pričakovati predvidene koristi.

3.4 Kdo opravlja revizijo poslovanja

Revizija poslovanja se najpogosteje omenja v povezavi z računskimi sodišči ali drugimi vladnimi revizijskimi inštitucijami posameznih držav. Računska sodišča preverjajo, kako se v delovanju uporabnikov javnih sredstev upoštevajo načela gospodarnosti, uspešnosti in učinkovitost, ter na podlagi svojih ugotovitev priporočajo izboljšave.

Tako revizijo poslovanja izvajajo državni revizorji, torej revizorji, ki so zaposleni v vladni revizijski inštituciji določene države. V Sloveniji je to Računsko sodišče Republike Slovenije. Skrbi tudi za izobraževanje in usposabljanje državnih revizorjev ter dodeljuje licence za opravljanje revizij poslovanja uporabnikov javnih sredstev oz. nazive državni revizor in preizkušen državni revizor. Vladna revizijska inštitucija lahko pooblasti posameznega pooblaščenega revizorja ali revizijsko hišo, da v njenem imenu opravi delno ali celotno revizijo poslovanja posameznega uporabnika javnih sredstev.

Revizija poslovanja je tudi med nalogami notranjih revizorjev, ki pogosto opravljajo npr. revizijo poslovanja proizvodnih kontrol (Wallace, 1986, str. 608). Različna področja proizvodnje so navadno dobro kontrolirana. Zato se notranji revizorji usmerjajo predvsem na osnovna področja vodstvenega procesa: planiranje, izvajanje planov, kontrolo, odločanje in komunikacijo.

Zagotavljanje uspešnosti, varčnosti in učinkovitosti je tudi temeljni namen notranje revizijske službe v javnem sektorju, ki se v Sloveniji šele razvija. Njen namen je preiskovanje sistemov notranjega kontroliranja in dajanje priporočil, ki prispevajo k bolj učinkovitemu kontroliranju tveganj, varovanju sredstev, nadziranju skladnosti poslovanja s predpisi, zagotavljanju točnih in zanesljivih informacij ter k izboljšanju kakovosti vodenja in kontroliranja, kakor tudi k večji učinkovitosti in uspešnosti poslovanja (Vidovič, 2001, str. 17).

Državni notranji revizorji morajo pri svojem delu upoštevati skupne usmeritve, s katerimi Služba za nadzor proračuna zagotavlja usklajeno delovanje notranje revizijskih služb pri neposrednih uporabnikih državnega in občinskih proračunov ter skrbi za njihov razvoj. Ta služba skrbi tudi za izobraževanje notranjih državnih revizorjev, v sodelovanju z drugimi enotami Ministrstva za finance, Računskim sodiščem Republike Slovenije in Slovenskim inštitutom za revizijo (Vidovič, 2001, str. 21).

Čeprav so v revizijo poslovanja najpogosteje vključeni državni in notranji revizorji, je ta vrsta revizije vse pogosteje tudi predmet zunanjih revizorjev, ki razširjajo svoje storitve na vse bolj vsestransko, splošno revizijo (comprehensive auditing). Ta združuje pristopa revizije računovodskih izkazov in revizije poslovanja (Wallace, 1986, str. 609).

Revizijo poslovanja lahko opravljajo tako notranji kot zunanji in državni revizorji. Ne glede na to, kdo revizijo opravlja, pa ostaja namen revizije poslovanja enak, to je izboljšati učinkovitost in uspešnost organizacije ali podjetja, ki je predmet take revizije.

3.5 Področja revizije poslovanja

Revidiranje poslovanja se opravlja tako pri osebah, ki upravljajo z javnimi sredstvi, kot pri podjetjih, ki z javnimi sredstvi ne upravljajo. Razlogi za opravljanje te vrste revizije so pri njih in drugi različni.

Podjetja postajajo vedno bolj dinamični, kompleksni in zapleteni poslovni sistemi. Vedno bolj se govori o rastočem tveganju in o načinih, kako ga obvladovati. V take poslovne sisteme je nemogoče vgrajevati samodelujoče naravne regulacije. Učinkovito in uspešno

obvladovanje takih sistemov, s težnjo po njihovem stalnem delovanju in razvoju, postaja vse težje.

Skupaj z rastjo podjetij se povečuje tudi tveganje. Poslovodstvo pa lahko deluje učinkovito le, če se zaveda vrst in velikosti posameznih tveganj pri poslovanju podjetja. Tako poslovodstvo bo posledično sčasoma oblikovalo celovit notranji kontrolni sistem, ki ga sestavljajo splošne in računovodske notranje kontrole ter kontrolno okolje. Kontrolni sistem vse bolj postaja nuja za ustvarjanje organizacijskega reda in organizacijske kulture v podjetju.

Nove razmere vse bolj terjajo od vseh zaposlenih, da se njihova prisotnost v poslovanju podjetij vedno bolj razkriva v prispevku k dodani vrednosti podjetja. Kadar se tega prispevka ne da dokazati, lahko govorimo o odvečni dejavnosti v podjetju (Koletnik, 2000, str. 127). V takih razmerah postaja revidiranje poslovanja vse bolj potrebno. Revizija poslovanja je najbolj učinkovita na področjih z največjim tveganjem in na področjih, kjer je tveganje najslabše opredeljeno. Večje kot je tveganje, večje so koristi iz revizije poslovanja v primerjavi z njenimi stroški in revidiranje postaja vse bolj smiselno (Taylor, Glezen, 1996, str. 88).

Zakon o Računskem sodišču (2001) opredeljuje, da je revidiranje poslovanja obvezno za vse uporabnike javnih sredstev. To so:

1. pravna oseba javnega prava ali njena enota;
2. pravna oseba zasebnega prava, če zanjo velja vsaj eno od naslednjega:
 - da je prejela pomoč iz proračuna Evropske unije, državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti;
 - da izvaja javno službo ali zagotavlja javne dobrine na podlagi koncesije;
 - da je gospodarska družba, banka ali zavarovalnica, v kateri imata država in lokalna skupnost večinski delež;
3. fizična oseba, če zanjo velja vsaj eno od naslednjega:
 - da je prejela pomoč iz proračuna Evropske unije, državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti;
 - da izvaja javno službo ali zagotavlja javne dobrine na podlagi koncesije.

Namen revidiranja oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi, je zagotoviti njihovo gospodarno, uspešno in učinkovito rabo. Ker se te organizacije ukvarjajo z družbenim premoženjem, je potrebno zagotoviti učinkovit nadzor nad njimi. Le na ta način se lahko prepreči pretvarjanje družbenega premoženja v privatni kapital.

3.6 Postopek revizije poslovanja

Revizije poslovanja se lahko ukvarjajo z različnimi področji. Različna področja zahtevajo različne pristope, in s tem delovne korake takih revizij. Kljub temu lahko navedemo nekaj splošnih delovnih korakov, ki jih je možno uporabiti pri večini revizij poslovanja. Taylor in Glezen (1996, str. 87) navajata naslednje:

1. izdelava delovnega načrta revizije poslovanja, ki mora vključevati opredelitev standardov v skladu s katerimi se ocenjuje revidirano poslovanje;
2. zbiranje dokazov, s katerimi je možno meriti kakovost poslovanja;
3. analiziranje in raziskovanje odmikov od standardov;
4. določevanje popravljalnih ukrepov, v kolikor je to potrebno;
5. poročanje o izsledkih ustrezni organizacijski ravni.

3.6.1 Izdelava delovnega načrta revizije poslovanja

Področja in cilje te revizije največkrat določa poslovodstvo podjetja ali organizacije. Vodstveni delavci morajo pred izvedbo revizije poslovanja natančno proučiti koristi in stroške, ki so povezani z revizijo. Ker revidiranje poslovanja ni zakonsko obvezno, je ta vrsta revizije upravičena le v primeru, kadar so koristi večje od stroškov. Zato je potrebno natančno določiti področja, ki bodo predmet revizije poslovanja.

Revizorjevo delo mora biti primerno načrtovano. Pri planiranju revizije poslovanja uporabnikov javnih sredstev mora revizor (GAO Yellow Book, 1999):

- pretehtati pomembnost in potrebe potencialnih uporabnikov revizijskih poročil,
- poznati področje revidiranja,
- spoznati zakonske in druge predpise, ki zadevajo to področje,
- spoznati vodstvene kontrole,
- določiti sodila, po katerih bo ovrednotil poslovanje,

- prepoznati glavna opozorila in priporočila preteklih revizij,
- spoznati možne vire podatkov, ki bodo lahko uporabljeni kot dokazni material,
- razmisliti, ali je potrebno v revizijo vključiti druge revizorje ali druge strokovnjake, in
- pripraviti pisen načrt revizije.

Razumevanje pretoka blaga, storitev in poslov v poslovanje, iz njega ali znotraj njega je ključnega pomena za dobro opravljeno revizijo poslovanja. Pri tem si lahko revizor pomaga s pregledovanjem ali pripravo slikovne ponazoritve poslovanja. V okviru spoznavanja poslovanja revizorja zanima predvsem obstoj in zanesljivost notranjih kontrol.

Ocenitev tveganja je eden izmed osnovnih korakov tudi pri načrtovanju revizije poslovanja. Revizor mora natančno oceniti tveganje pri izbranem poslovnem področju, saj je smiselno revidirati le poslovna področja, kjer je tveganje največje in kjer se lahko pričakuje največje koristi od opravljene revizije. Opravljanje revizije poslovanja na področju z majhnim tveganjem navadno ne prinese pričakovanih izboljšav. Razlog je preprost. Na poslovnih področjih, kjer je tveganje majhno, je potrebnega manj strokovnega znanja in sposobnosti za doseg želenega uspeha. Večje kot je tveganje poslovnega področja, bolj pridejo do izraza posebna revizorjeva znanja in podjetje si lahko obeta večje koristi od opravljene revizije.

V tem uvodnem delu mora revizor tudi pregledati poročila, ki jih vodstveni delavci uporabljajo za svoje namene. To so lahko različni predračuni in opravljeni medletni računovodski izkazi ter razna prodajna in proizvodna poročila. Zanima ga, čemu so ta poročila namenjena, saj lahko tako iz njih razbere težave, ki jih ima vodstvo pri poslovanju. V tem delu so za revizorja najbolj zanimiva nenadna povečanja stroškov, izmet pri proizvodnji, primanjkljaj ali kopičenje zalog ter odmiki iz predračuna. Vse to lahko opozarja na neučinkovitosti v poslovanju (Taylor, Glezen, 1996, str. 89).

Da bi revizor lahko temeljito pripomogel k odpravi neučinkovitosti, mora nenehno opazovati okolico in zaposlene. Neizrabljena oprema, odvečni delavci, nezavarovana sredstva, neučinkovita ureditev organizacije, nezanesljivo poslovanje so področja, ki jih mora revizor opaziti, da bi zbral zadostno količino podatkov, na podlagi katerih bi lahko predlagal rešitve za odpravo neučinkovitosti in povečanje uspešnosti.

Sodila so standardi, ki se uporabljajo za odločanje, ali poslovanje dosega ali presega pričakovanja (GAO Yellow Book, 1999). Sodila morajo biti smiselna, razumljiva in dosegljiva. Prav tako je pomembno, da so nepristranska. Popolnih sodil navadno ni, revizor pa mora izoblikovati taka, ki so v danih okoliščinah najboljša.

Revizor mora načrtovati postopek revidiranja na način, ki mu na podlagi izsledkov revizije omogoča izdati ustrezno zagotovilo, da je poslovanje organizacije skladno z veljavnimi zakoni in drugimi predpisi.

3.6.2 Zbiranje dokazov o dosežkih

Namen zbiranja dokazov o dosežkih je ugotoviti dejansko stanje, na podlagi katerega revizor lahko ugotovi, ali so bila upoštevana prej določena sodila za dosežke.

Dokazi, ki jih revizor zbere, morajo biti zbrani v pisni obliki in ustrezno označeni. Navadno so sestavljeni iz zapisnikov pogovorov in kopij različnih poročil in seznamov. Večina dokazov, ki jih revizor zbere pri reviziji poslovanja, izhaja iz organizacije in navadno ne zahteva podatkov izven organizacije. Delovno gradivo mora biti urejeno v logičnem zaporedju, ki povečuje revizorjevo razumevanje dela, ki ga opravlja.

3.6.3 Analiziranje in raziskovanje odmikov

Revizor mora biti pri analiziranju odmikov pozoren predvsem na odmike od usmeritve podjetja in na neučinkovito delovanje. Zanimajo ga odniki, ki imajo lahko bistvene posledice na poslovanje. Pri tej dejavnosti revizor ne posveča toliko časa temu, da ugotovi, zakaj je do posameznih odmikov prišlo, ampak skuša predvsem ugotoviti, kakšen bi bil vpliv na organizacijo, če bi do njih prihajalo tudi v prihodnosti.

Pri raziskovanju odmikov mora revizor torej ugotoviti:

- ali je odmik pomemben ali nepomemben;
- ali gre za posamičen pojav odklona ali se odmik pojavlja redno;
- zakaj je prišlo do odmika in kdo ga je povzročil ter
- morebitne dodatne pomanjkljivosti, ki so pripomogle k nastanku odmika.

Rezultati revizije poslovanja so odvisni od njenega namena. Vse analize in preiskave odmkov mora revizor dokumentirati in shraniti. Opravljene analize so namreč podlaga za določanje izboljševalnih ukrepov.

3.6.4 Določanje izboljševalnih ukrepov

Na podlagi analize odmkov mora revizor določiti izboljševalne ukrepe. Pri tem mora najprej določiti, katere izboljševalne ukrepe je potrebno uvesti. Ukrepi morajo biti izvedljivi. To pomeni, da mora revizor pri predlogih upoštevati razmerje med stroški in koristmi, vpliv ukrepov na obnašanje zaposlenih in skladnost ukrepov z usmeritvami v organizaciji.

3.6.5 Poročanje o izsledkih revizije poslovanja

Poročanje o izsledkih revizije je zadnja stopnja revizije poslovanja. Vendar je pri tej vrsti revizije neformalna medletna poročila potrebno pripravljati že med revizijo. Revizor, ki med uvodnim pregledom zasledi vrsto pomanjkljivosti, jih mora takoj ovrednotiti in o njih poročati takoj in ne šele na koncu revizije. Od takega načina poročanja ima podjetje ali organizacija več koristi:

- manj presenečenj na koncu leta,
- več časa za reševanje nesoglasij in
- zgodnje uvajanje priporočenih postopkov.

V poročilu o opravljeni reviziji poslovanja revizor navede ugotovitve, do katerih je prišel med postopkom revidiranja poslovanja organizacije. Pomembno je, da so izdana pravočasno. Le pravočasna poročila lahko vodstvu organizacije prinašajo koristi.

Wallacova (1986, str. 609) priporoča, da je poročilo o opravljeni reviziji poslovanja sestavljeno iz šestih ključnih elementov:

- povzetka,
- uvoda,
- namena revizije,
- področja revizije poslovanja,

- mnenja in
- ugotovitev ter priporočil.

Poročilo mora obsegati tako cilje, metodologijo in rezultate revidiranja. Revizor mora podrobno opisati celotno poslovanje, tako njegove dobre kot slabe strani. V poročilu morajo biti neugodni odmiki pojasnjeni. Revizor mora tudi priporočiti ukrepe za njihovo odpravo ter priložiti mnenja zaposlenih o ukrepih. Poročilo se navadno konča z zahvalo vsem, ki so bili udeleženi pri reviziji poslovanja.

Revizor lahko izboljševalne ukrepe le določi, presoja o tem, ali so ti ukrepi pravilni, pa je na ramenih poslovodstva. Določitev in izvajanje pravih ukrepov je izključna odgovornost poslovodstva.

Revizorjeva poročila o opravljeni reviziji poslovanja v podjetju so namenjena poslovodstvu in niso namenjena uporabi zunaj podjetja. To pa se lahko zgodi v posebnih primerih, npr. s sodnim postopkom, če obstaja utemeljen razlog. Zato morajo biti poročila jasna in nedvoumna, da si jih ne bi bilo mogoče napačno razlagati.

Poročilo o opravljeni reviziji poslovanja oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi, mora vsebovati cilje, področje revidiranja in metodologijo revidiranja. Tako poročilo je namenjeno ustreznim državnim organom, državnemu zboru ter širši javnosti, če ni drugače določeno. Njegovi uporabniki morajo zato temeljiteje spoznati predmet revizije, da bi lahko razumeli namen in cilje revizije ter ovrednotili rezultate.

Skupina ameriških avtorjev (Guy, Alderman, Winters, 1996, str. 825) opozarja, da je potrebno pri reviziji poslovanja javnih organizacij upoštevati poleg splošno sprejetih revizijskih standardov (GAAS) še vladne revizijske standarde (Government Auditng Standards) in tako imenovani Single Audit Act iz leta 1984. Splošno sprejeti revizijski standardi določajo revizorjevo odgovornost pri poročanju o opravljeni reviziji računovodskih izkazov. Vladni revizijski standardi to odgovornost razširjajo še na:

- odgovornost pri poročanju o ugotovljenih nepravilnostih pri poslovanju, kadar to ni v skladu z veljavnimi zakoni in drugimi predpisi in
- odgovornost pri poročanju o delovanju notranjih kontrol.

Revizijsko poročilo o opravljeni reviziji poslovanja oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi, mora tako vključevati: (1) vsa pomembna revizijska odkritja in revizorjeve zaključke, (2) priporočila za odpravo problemov in izboljšanje operacij, (3) izjavo, da je bila revizija opravljena v skladu s splošno sprejetimi vladnimi revizijskimi standardi, in (4) opozorila o pomembnih kršitvah zakonov ter zlorab položajev. V določenih okoliščinah mora revizor o takih dejanjih poročati direktno ustreznim sodnim organom (GAO Yellow Book, 1999).

3.7 Uporabniki revizije poslovanja

Poročilo o opravljeni reviziji poslovanja je najprej namenjeno naročniku te revizije. V primeru javnih zavodov so to lahko poslanci in delovna telesa državnega zbora, vlade, ministrstev in organov lokalnih skupnosti, po naročilu katerih se mora določena revizija poslovanja opraviti. Cilj delovanja državnih organizacij ni ustvarjanje dobička, ampak zadovoljevanje javnih potreb. Uspešnost zadovoljevanja potreb je težje merljiva kot rast vrednosti delnice ali velikost dobička podjetja. Cilj revidiranja poslovanja je ugotoviti ali so sredstva porabljena na način, kot si želijo davkoplačevalci (Guy, Alderman, Winters, 1996, str. 824). Z revidiranjem poslovanja se skuša oceniti kvaliteto poslovanja organizacije in na ta način preprečiti vse neracionalnosti, ki izvirajo iz tega.

Pri revidiranju poslovanja oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi, je naslednji uporabnik poročila ravnateljstvo osebe, ki je predmet opravljene revizije. Ravnateljstvo je namreč odgovorno za vse aktivnosti, ki se izvajajo v javnem zavodu. Prav tako je odgovorno tudi za odpravo vseh pomanjkljivosti, ugotovljenih z revizijo.

Opravljanje revizije poslovanja uporabnikov javnih sredstev je tudi v interesu širše javnosti. Delovanje javnih zavodov, državnih inštitucij in drugih uporabnikov javnih sredstev je omogočeno s plačanimi davki in prispevki, ki jih državi plačujejo davkoplačevalci. Zato je v interesu vseh davkoplačevalcev, da se s temi sredstvi ravna gospodarno, učinkovito in uspešno.

Uporabniki revizije poslovanja pri osebah, ki ne upravljajo z javnimi sredstvi, so naročniki te revizije. Naročnik je lahko poslovodstvo ali določena služba znotraj podjetja. Poročila so

navadno zaupna in namenjena tistemu, ki je bil pobudnik za opravljanje te revizije in ki ima ustrezna pooblastila za izvedbo priporočenih aktivnosti.

4 REVIZIJA RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

4.1 Opredelitev revizije računovodskih izkazov

Podjetja dosegajo svoje cilje z uporabo človeških in drugi zmogljivosti v proizvodnem procesu. Finančna sredstva so podjetjem pogosto zaupana s strani posameznikov ali skupin zunaj podjetja, ki so od samega poslovanja precej odmaknjeni. Zato morajo podjetja redno objavljati računovodske izkaze, ki predstavljajo stanje podjetja na določen dan.

Cilj revizije računovodskih izkazov neodvisnega revizorja je izraziti mnenje o poštenosti in pravilnosti računovodskih izkazov, s katerimi je prikazano stanje podjetja, v materialnem in finančnem smislu, ter izraziti mnenje o njihovi skladnosti s splošno sprejetimi računovodskimi standardi. Revizorjevo poročilo o opravljeni reviziji je medij, preko katerega revizor izraža svoje mnenje (Carmichael, Willingham, Schaller, 1996, str. 4).

Revidiranje računovodskih izkazov je njihovo pregledovanje, pri katerem se ugotavlja, ali so ti v skladu z izbranimi sodili, ki so običajno splošno sprejeti računovodski standardi (Guy, Alderman, Winters, 1996, str. 33).

Hočevar in Igličar (1995, str. 216) opredeljujeta revidiranje računovodskih izkazov kot kasnejše presojanje poštenosti in resničnosti navedb v letni bilanci stanja, v izkazu uspeha, izkazu finančnih tokov in verodostojnost drugih poročil v zaključnem računu podjetja.

Revizor poroča o popolnosti, točnosti in pravilnosti računovodskih evidenc podjetja, ki mu je predložilo računovodske izkaze. Po zaključeni reviziji izda mnenje, ali računovodski izkazi, ki so mu bili predloženi, odražajo resnično in pošteno sliko finančnega stanja na določen dan in poslovnega izida v letu, ki se končuje z navedenim datumom, ter ali so v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi.

4.2 Predmet revizije računovodskih izkazov

Lastniki, poslovodstvo, upniki in drugi zunanji uporabniki računovodskih izkazov želijo imeti stalen ali občasen vpogled v ekonomski položaj in uspeh gospodarske družbe. S tem so mišljena stanja in spremembe sredstev ter virov sredstev in poslovna uspešnost. Vpogled v poslovne knjige je lahko neposreden ali posreden preko računovodskih poročil. Vendar so zaradi velikega števila poslovnih dogodkov upnikom, lastnikom in drugim zunanjim uporabnikom potrebna redna letna poročila, ki jih pripravi računovodska služba podjetja.

Letna poročila je potrebno narediti skladno s pravili stroke, to je računovodskimi načeli in standardi ter predpisi države. Sestava letnih računovodskih izkazov je standardizirana, to pomeni, da ne izhaja iz specifičnih potreb posameznih uporabnikov, ampak gre za formalizirano predstavitev ekonomskega položaja in uspeha družbe.

Zakon o revidiranju (2001) opredeljuje računovodske izkaze, ki so predmet revidiranja. To so:

- letna bilanca stanja,
- izkaz uspeha in
- izkaz finančnih tokov.

Bilanca stanja³ je računovodski izkaz, ki prikazuje višino in strukturo sredstev in obveznosti do virov sredstev podjetja na določen dan. Je statičen računovodski izkaz in kaže finančni položaj podjetja na določen dan. Izkaz uspeha je računovodski izkaz, ki prikazuje prihodke in odhodke podjetja v določenem časovnem obdobju ter ustvarjen poslovni izid. Izkaz finančnih tokov nam pove, kako so se v obdobju spreminjala sredstva podjetja. S finančnim tokom se razume vsaka sprememba sredstev, ne glede na to, ali je ta posledica denarne ali nederarne spremembe sredstev (Hočevar, Igličar, 1995, str. 151-162).

Računovodski izkazi, ki so predmet te revizije, so vedno revidirani vsi skupaj kot celota. Revizija računovodskih izkazov se ne opravlja samo na enem izmed računovodskih izkazov (npr. samo na izkazu uspeha). Predmet revidiranja računovodskih izkazov je torej natančno določen. Če pri tem upoštevamo še, da je oblika računovodskih izkazov natančno določena in

³ Upoštevamo veljavne Slovenske računovodske standarde.

da je potrebno pri njihovi sestavi upoštevati splošno sprejeta računovodska načela, ugotovimo, da se revizije računovodskih izkazov med seboj ne morejo bistveno razlikovati.

4.3 Kdo opravlja revizijo računovodskih izkazov

Namen revidiranja računovodskih izkazov je izdati mnenje o računovodskih izkazih podjetja. To mnenje je nato podlaga za poslovne odločitve posameznikov ali skupin v zvezi z naložbami v podjetje. Zato mora biti to mnenje verodostojno. Potencialni investitorji bi hitro podvomili v verodostojnost poročila revizorja zaposlenega v podjetju, ki ga revidira. Revizijo računovodskih izkazov tako opravljajo le zunanji revizorji.

Zakon o revidiranju (2001) določa, da lahko naloge revidiranja opravljajo revizijske družbe, ki imajo zaposlenega najmanj enega pooblaščenega revizorja in so vpisane v register pri Slovenskem Inštitutu za revizijo. Inštitut za revizijo izdaja potrdila (certifikate) za naziva pooblaščen revizor in revizor ter priznava nazive tujih revizorjev. Oseba, ki opravlja revizijo, mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- imeti mora visoko strokovno izobrazbo;
- imeti mora ustrezne delovne izkušnje;
- imeti mora pooblastilo, ki se obnavlja na dve leti;
- vpisana mora biti v register pri Inštitutu;
- imeti mora opravljen izpit za ustrezní naziv in potrdilo (certifikat) Inštituta;
- priznan ji mora biti (nostrificiran) naziv pri Inštitutu;
- ne sme biti obsojena za kaznivo dejanje, zlasti zoper upravljanje s sredstvi, premoženje in uradno dolžnost, zaradi katerega bi bila ne vredna poklica revizorja;
- izpolnjevati mora pogoje, določene s kodeksom poklicne etike revizorjev.

Wallacova (1986, str. 77) in Hubbard (1986, str. 10) navajata osem revizijskih hiš, ki so bile leta 1986 največje na svetu:

- Arthur Andersen & Co.,
- Arthur Young & Co.,
- Coopers & Lybrand,
- Deloitte, Haskins & Sells,

- Earnst & Whinney,
- Peat, Marwick, Mitchell & Co.,
- Price Waterhouse & Co. in
- Touche Ross & Co.

Iz velikih osem je nastalo velikih pet. To so (Kavčič, 2001, str. 108):

- Ernest & Young,
- KPMG,
- Deloitte and Touche,
- Price – Waterhousecoopers in
- Arthur Andersen.

V procesu svetovne globalizacije postajajo omenjene revizijske družbe vse pomembnejše tudi na slovenskem trgu. Velja pravilo, da lahko eno podjetje revidira le ena revizijska družba. Kadar to podjetje ustanovi podružnico v določeni državi, jo mora tudi revizijska družba, v kolikor želi obdržati naročnika. Podobna je situacija pri prevzemih. Kadar tuje podjetje prevzame domače podjetje, bo revizijska hiša, ki revidira tuje podjetje, s tem prevzemom avtomatično pridobila novega naročnika.

4.4 Področja revizije računovodskih izkazov

Revizija računovodskih izkazov se opravlja pri podjetjih, ki jih Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) (2001) zavezuje k opravljanju revizije. To so:

- velike in srednje velike družbe,
- majhne družbe, katerih vrednostni papirji kotirajo na borzi, in
- družbe, ki morajo izdelati konsolidirano letno poročilo.

ZGD določa, da so majhne družbe tiste, ki ustrezajo vsaj dvema izmed naslednjih kriterijev:

- povprečno število zaposlenih v letu ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 1000 milijonov SIT in
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 500 milijonov SIT.

Srednje velike družbe so tiste, ki ne spadajo med majhne družbe in ustrezajo vsaj dvema izmed naslednjih kriterijev:

- povprečno število zaposlenih ne presega 250,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 4000 milijonov SIT in
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 2000 milijonov SIT.

Kot velike družbe se štejejo vse družbe, ki niso niti majhne niti srednje velike. V vsakem primeru se kot velike družbe štejejo banke, zavarovalnice in povezane družbe, ki so dolžne predložiti konsolidirane izkaze.

To so družbe, ki potrebujejo za svoje delovanje več denarnih sredstev in imajo tako večje število potencialnih investitorjev. Ti potrebujejo za svoje odločanje točne informacije o stanju podjetja. Brez zagotovil bi bilo njihovo investiranje lahko vprašljivo.

Revidiranje računovodskih izkazov naročniku ne prinaša toliko koristi kot revidiranje poslovanja. Ker gre samo za revizijo računovodstva podjetja, je bolj kot naročniku revizije namenjeno zunanjim uporabnikom računovodskih izkazov. Revizija vedno povzroča tudi stroške, zato se podjetja navadno ne odločajo zanjo, v kolikor jih k temu ne obvezuje zakon.

Revidiranje računovodskih izkazov se lahko opravlja tudi pri osebah, ki upravljajo z javnimi sredstvi, vendar ta oblika revizije ni pogosta. Pri teh osebah se revidiranje računovodskih izkazov pogosteje opravlja kot del revidiranja poslovanja.

4.5 Postopek revizije računovodskih izkazov

Revidiranje računovodskih izkazov lahko opredelimo kot neke vrste projekt. Projekt, ki ima svojo vsebino in izvajalce. Zahteva svoj čas in svoje stroške. Potrebna je načrtovati in skrbeti za njegovo pravilno izvedbo. Vsakdo, ki je udeležen v projektu, mora natančno poznati svojo nalogo in tudi odgovornost, če svoje naloge ne bi uspešno opravil.

Koletnik (2000, str. 169) opredeli revidiranje kot projekt s štirimi fazami:

- pripravljajno fazo,
- plansko fazo,

- izvedbeno fazo in
- sklepno fazo.

4.5.1 Pripravljalna faza

Pripravljalna faza je sestavljena iz dveh procesov: pridobivanja naročnikov in spoznavanja naročnika. Revizija je konkurenčna dejavnost. Proces pridobivanja naročnika tako sestavljajo vse dejavnosti revizijske družbe, ki zagotavljajo potencialnim in obstoječim naročnikom informacije o njenem imenu, storitvah in aktivnostih.

Proces spoznavanja naročnika se prične s spoznavanjem trenutnih gospodarskih razmer in spoznavanjem naročnikove panoge. Revizor mora zelo dobro poznati trenutne gospodarske razmere, ker le-te vsaj delno vplivajo na poslovanje vsakega podjetja. Iz istega razloga mora poznati tudi naročnikovo panogo. Poznavanje trenutnih gospodarskih razmer in naročnikove panoge je za revizorja potrebno zaradi dveh namenov:

- da bi videl, ali so posamezne poslovne transakcije in aktivnosti naročnika smiselne, in
- da bi preučil računovodske in revizijske probleme, značilne za to panogo.

4.5.2 Planska faza

Plansko fazo lahko razdelimo na tri procese. Pri prvem procesu mora revizor spoznati kontrolno okolje naročnika. Na podlagi spoznanj lahko oceni revizijsko tveganje. Na koncu revizor lahko pristopi k izdelavi revizijskega programa (Koletnik, 2000, str. 172).

Kontrolno okolje predstavlja celotno vedenje zaposlenih v podjetju, v zvezi s pomembnostjo notranjih kontrol. Revizor mora kontrolno okolje spoznati in nato tudi oceniti. Namen spoznavanja notranjega okolja je, da se revizor seznanj z načrtovanimi in uresničeni notranjimi kontrolnimi postopki.

O tveganju govori Mednarodni standard revidiranja (MRS) št. 400 (MRS 400, 1997, str. 4-17). Standardu določa, da mora revizor dobro spoznati ureditvi računovodenja in notranjega revidiranja. Le tako lahko načrtuje revizijo in razvija uspešne revizijske metode. Strokovna

ocena revizijskega tveganja mu omogoča oblikovati revizijske postopke tako, da bo zmanjšal skupno revizijsko tveganje na sprejemljivo nizko raven.

Revizijsko tveganje je tveganje, da bo revizor dal neustrezno revizijsko mnenje. MRS 400 loči tri ravni revizijskega tveganja:

- tveganje pri delovanju je občutljivost salda na kontu ali vrste posla na napačno navedbo;
- tveganje pri kontroliranju je tveganje, da notranje kontrole ne bodo pravočasno ugotovile in popravile napačno navedbo pri saldu konta ali vrsti posla;
- tveganje pri odkrivanju je tveganje, da revizor s svojim znanjem in postopki ne bo odkril napačne navedbe pri saldu na kontu ali vrsti poslov.

Revizor mora pri razvijanju revizijskega načrta oceniti tveganje pri delovanju na ravni računovodskega izkaza. Nato mora svojo oceno povezati s pomembnimi vrstami poslov ali saldov na kontih v obliki uradne trditve. V kolikor to ni mogoče, mora revizor domnevati, da je tveganje pri delovanju veliko.

Ko revizor spozna ureditev računovodstva in organiziranja notranjih kontrol v podjetju, mora izdelati začetno oceno tveganja pri kontroliranju v obliki uradne trditve za vsak pomemben saldo na kontu ali za vsako vrsto posla. Pri tem skuša preveriti, ali notranje kontrole delujejo tako, da je verjetnost, da pomembno napačna navedba v računovodskih izkazih ne bi bila odkrita, majhna.

Tabela 1: Ponazoritev razmerja med sestavinami tveganja

		Revizorjeva ocena tveganja pri kontroliranju		
		visoka	Srednja	nizka
Revizorjeva ocena tveganja pri delovanju	visoka	najnižja	nižja	srednja
	srednja	nižja	srednja	višja
	nizka	srednja	višja	najvišja

Vir: MRS 400, 2000, str. 18.

Revizorjevi oceni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju sta neposredno povezani s tveganjem pri odkrivanju. Višja kot je revizorjeva ocena tveganja pri delovanju in višja kot je njegova ocena tveganja pri kontroliranju, več analitičnih postopkov bo moral

revizor opraviti. Zato je ocena tveganja pri odkrivanju v tem primeru nižja. Namen ocenjevanja tveganj je torej zmanjšati skupno revizijsko tveganje na sprejemljivo raven.

Preden revizor prične s samo izvedbo revizije mora pripraviti natančen revizijski program. Za izdelavo objektivnega programa mora revizor najprej oceniti revizijsko tveganje in dobro spoznati kontrolno okolje podjetja. Načrtovalec projekta revizije mora predvideti ustrezne aktivnosti, ki bodo omogočile, da bo projektna skupina zbrala dovolj dokazov za podkrepitev mnenja, ki ga bo na koncu projekta izrazil odgovorni revizor. V tej zvezi mora predvideti delovno skupino, čas, obseg in stroške revidiranja. Načrtovati mora tudi proces usklajevanja in nadziranja samega dela (Taylor, Glezen, 1996, str. 310-311). Pri pripravljanju tega programa mora revizor upoštevati še osebne ocene tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju ter zahtevano raven zagotovil, ki naj bi jih dali postopki preizkušanja podatkov. V revizijskem programu morajo biti tudi posebej opredeljena področja, pri katerih je potreben poseben pristop ali vključitev veččaka v revizijo.

4.5.3 Izvedbena faza

Izvedbena faza je sestavljena iz procesa preverjanja notranjih kontrol in procesa preverjanja podatkov. Naloga preverjanja notranjih kontrol je, da revizor oceni verjetnost, da knjigovodske listine vsebujejo napako. S preverjanjem podatkov pa skuša revizor ugotoviti vse napake, do katerih je že prišlo. Skuša torej preprečiti, da bi napaka ostala prikrita.

4.5.3.1 Preverjanje notranjih kontrol

Celoten sistem notranjega kontroliranja je sestavljen iz splošnih in računovodskih notranjih kontrol. Notranje kontrole so kontrolni postopki, ki jih uvede poslovodstvo podjetja v poslovne procese podjetja, kjer obstaja možnost nastanka napake ali nepravilnosti (Koletnik, 2000, str. 176).

Splošne notranje kontrole se nanašajo na organizacijsko strukturo organizacije, razporeditev pravic v organizaciji ter na odgovornosti in dolžnosti zaposlenih. Osnovno pravilo je, da noben posameznik ali oddelek ne opravlja vseh faz posamezne poslovne operacije (Koletnik, 2000, str. 177).

Revizor se s splošnimi notranjimi kontrolami le seznani in ustvari sodbo o njihovem delovanju. Svoje ocene ne oblikuje na podlagi preverjanja kontrol, ampak s pomočjo razgovorov s poslovodstvom, s seznanjanjem s splošnimi akti podjetja, pregledovanjem zapisnikov sej uprave, nadzornih svetov ipd.

Notranje računovodske kontrole so (Koletnik, 2000, str. 178-180) lahko temeljni (neposredni) ali vodstveni (posredni) kontrolni postopki. Temeljni kontrolni postopki so tisti, ki so neposredno povezani s poslovnimi dogodki. Primeri teh kontrol so kontrole pravilnosti podatkov in kontrole popolnosti podatkov. Namen prvih je, da se s primerjanjem enega podatka z drugim zagotovi pravilnost podatkov. Kontrole popolnosti podatkov zagotavljajo, da so evidentirani vsi poslovni dogodki. Neposredne kontrole potekajo sočasno z obravnavanjem podatkov (npr. odobritev, preverjanja, usklajevanje) na vseh organizacijskih ravneh z namenom zagotavljanja uresničitve poslovodskih usmeritev.

Vodstvene ali posredne notranje kontrole pa skrbijo za učinkovitost, pravilnost in stalnost temeljnih kontrol in opozarjajo računovodstvo na morebitne pomanjkljivosti v sistemu notranjih kontrol. Vodstvene kontrole torej neprestano nadzirajo pravilnost delovanja temeljnih kontrol.

V zvezi z notranjimi računovodskimi kontrolami mora revizor preveriti predvsem (Howard, 1992, str. 27):

- ali notranje kontrole obstajajo,
- ali notranje kontrole delujejo in
- oceniti obstoj in zanesljivost delovanja notranjih kontrol.

Revizor oceni delovanje notranjih kontrol z namenom, da bi pridobil revizijske dokaze, da sta računovodstvo in notranje kontroliranje organizirana tako, da preprečujeta ali odkrivata in popravljata napačne navedbe, ter da notranje kontrole delujejo v vsem obdobju. Temeljito poznavanje kakovosti notranjih računovodskih kontrol je za revizorja nujno, saj je od tega odvisna zanesljivost računovodskih izkazov in računovodskih poročil.

Revizor s preverjanjem notranjih kontrol ugotavlja, kako so se te uporabljale in kako stanovita je bila njihova raba v določenem obdobju. Na podlagi izsledkov mora revizor ovrednotiti, ali so notranje kontrole zasnovane in delujejo, kot je bilo zamišljeno v začetni oceni tveganja pri kontroliranju. V kolikor se pri ovrednotenju pojavijo odmiki, mora revizor popraviti oceno ravni tveganja pri kontroliranju. To pa pomeni, da mora spremeniti prvotni revizijski program ter vrsto, čas in obseg načrtovanih postopkov preizkušanja podatkov.

4.5.3.2 Preizkušanje podatkov

Namen preizkušanja podatkov je, da revizor dobi dokaze o popolnosti, točnosti in nespornosti podatkov, ki jih ustvarja računovodski sistem. Pri tem se uporabljata dva postopka. Prvega sestavljajo preizkusi podrobnosti v poslovnih dogodkih in stanjih, drugega pa analize pomembnih kazalnikov in trendov, kamor spadajo tudi proučevanje neobičajnih nihanj in stanj.

Mednarodni standardi revidiranja v zvezi s tem obravnavajo:

- revizijsko vzorčenje, opredeljeno v Mednarodnem revizijskem standardu št. 530;
- analitično preiskovanje, ki je opredeljeno v Mednarodnem revizijskem standardu št. 520.

Revizijsko vzorčenje je v MRS (MRS 530, 1997) opredeljeno kot uporaba revizijskih postopkov na manj kot 100% postavk v okviru salda na kontu ali vrste poslovnih dogodkov. Pri tem morajo imeti vse vzorčne enote možnost biti izbrane. To revizorju omogoči pridobiti in ovrednotiti revizijske dokaze o nekaterih značilnostih izbranih postavk, da bi lahko oblikovali sklepe v zvezi z množico, iz katere je vzet vzorec. Revizijsko vzorčenje je lahko statistično ali nestatistično.

MRS opredeljujejo tudi analitične postopke (MRS 520, 1997). Ti pomenijo analizo pomembnih kazalnikov in razvojnih teženj. Sem spada tudi preučevanje nenavadnih nihanj in raziskovanje razmerij, ki se ne ujemajo s predvidenimi. Analitični postopki vključujejo proučevanje primerjav računovodskih informacij podjetja s:

- primerljivimi informacijami iz prejšnjega obdobja,
- pričakovanimi izidi podjetja (predračuni, napovedi) in

- podobnimi informacijami iz panoge (npr. primerjava razmerja med prodajo in terjatvami do kupcev s povprečjem v panogi ali z drugimi podjetji podobne velikosti v panogi).

Revizor se mora odločiti, katere poslovne dogodke ali stanja na posameznih kontih bo podrobno proučeval in kje bo uporabil postopke analitičnega preiskovanja. Lahko se odloči tudi za kombinacijo obojega. Odločitev temelji na revizorjevi sodbi o pričakovani uspešnosti postopkov za zmanjšanje tveganja pri odkrivanju posameznih uradnih trditev v računovodskih izkazih.

Po opravljenih preizkusih posameznih vrst sredstev, virov sredstev, prihodkov in odhodkov, oblikuje revizor sklepe o pravilnosti izkazanih vrednosti v predstavljenih računovodskih izkazih.

4.5.4 Sklepna faza

Revizor konča svoje delo z izdajo poročila o revidiranju računovodskih izkazov. Poročilo lahko izda, če ima na voljo zadosti dokazov, s katerimi lahko podpre svoje mnenje. Zato mora revizor pred oddajo poročila opraviti še končni analitični pregled, s katerim še zadnjič analizira računovodske izkaze z namenom, da bi odkril nepričakovane in nenavadne povezave, ki bi potrebovale dodatno analizo.

Revizorjeva odgovornost pri poročanju je določena s štirimi splošno sprejetimi revizijskimi standardi, ki jih je določil AICPA⁴. Ti so (AICPA Professional Standards, 1993):

- v poročilu mora revizor navesti, ali so računovodski izkazi pripravljene v skladu s splošno sprejetimi računovodskimi standardi;
- v poročilu mora navesti tudi, ali so bili ti standardi enako upoštevani v tekočem obdobju in v preteklih obdobjih;
- če razkritja v računovodskih izkazih niso zadovoljiva, mora revizor to v poročilu omeniti;
- poročilo mora vsebovati mnenje o računovodskih izkazih. Revizor mora svoje mnenje izraziti ali navesti vzrok zakaj tega ni storil. Kadarkoli je revizorjevo ime povezano z

⁴ American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)

računovodskimi izkazi, morata biti v poročilu jasno označena narava revizorjevega preiskovanja in stopnja njegove odgovornosti.

Revizor lahko v poročilu izrazi (MRS 700, 1997)

- mnenje brez pridržka (pozitivno mnenje),
- mnenje s pridržkom,
- negativno mnenje ali
- mnenje zavrne.

Revizor izrazi mnenje brez pridržka, kadar ugotovi, da so računovodski izkazi resnična in poštena slika podjetja v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja. Mnenje brez pridržka lahko izrazi tudi v primeru, ko so v računovodskih izkazih upoštevane spremembe računovodskih načel ali metode uporabe teh spremenjenih računovodskih načel. Vendar morajo biti posledice teh sprememb primerno ugotovljene in razkrite v računovodskih izkazih.

Revizor izrazi mnenje s pridržkom, kadar želi opozoriti, da so posamezne postavke v predloženih računovodskih izkazih negotove oziroma, da odstopajo od realnosti in objektivnosti. Mnenje s pridržki je torej izraženo v primeru, kadar pozitivno mnenje ne more biti izraženo, vendar nesoglasja s poslovanjem ali omejitvena področja niso tako pomembna, da bi zahtevale odklonilno mnenje ali zavrnitev mnenja.

Revizor bo izrazil negativno mnenje v primeru, kadar je učinek nesoglasja po njegovi presoji tako pomemben glede na celotne računovodske izkaze, da so računovodski izkazi nepopolni ali zavajajoči, in kadar mnenje s pridržki ne zadostuje za razkritje teh nesoglasij.

Revizor zavrne mnenje v primeru, kadar je možni učinek omejitve področja tako pomemben za računovodske izkaze, da ne more pridobiti zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov ter zaradi tega ne more izraziti mnenja. Revizor ne izrazi mnenja, kadar iz kakršnegakoli razloga ni mogel opraviti vseh revizijskih postopkov, za katere je menil, da so potrebni, ali kadar obstajajo okoliščine velike negotovosti.

Odločitev o tem, ali izraziti mnenje s pridržkom, negativno mnenje ali pa mnenje zavriniti, je revizorjeva. Revizor pri tem upošteva pomembnost in velikost problema . Vsako nesoglasje mora revizor pretehtati in ugotoviti njegov vpliv na celotne računovodske izkaze. V svoje poročilo mora vključiti opis vseh razlogov, ki so bili pomembni za izbiro mnenja, in če je le mogoče tudi izmerjene možne učinke teh razlogov na računovodske izkaze. Praviloma jih razloži v posebnem odstavku pred odstavkom z mnenjem ali zavrnitvijo mnenja.

4.6 Uporabniki revizije računovodskih izkazov

Revizor kot neodvisna oseba doda verodostojnost revidiranim računovodskim izkazom. Razkol med lastniki podjetja in njegovim vodstvom ustvarja konflikt. Kaže se v tem, da vodstvo izbira med odločitvami, ki prinašajo večje koristi njim samim ali delničarjem. Da bi zaščitili svoje interese, se delničarji poslužujejo revizije (Dunn, 1996, str. 3-5).

Uporabniki računovodskih poročil so zato tisti, ki imajo razumljivo pravico do informacij o stanju podjetja. Glasser (1993, str. 19) opredeljuje naslednje skupine uporabnikov revizijskih poročil o opravljeni reviziji poslovanja:

1. Resnični investitorji: obstoječi in bodoči delničarji
2. Analitično svetovalna skupina: finančni analitiki računovodskih informacij
3. Kreditodajalci: obstoječi in potencialni ponudniki kratkoročnih in dolgoročnih kreditov
4. Zaposleni: obstoječi in bodoči zaposleni ter sindikati, ki uporabljajo računovodske izkaze za določanje denarnih nagrad pri plačah
5. Vlada: davčna uprava, ki skrbi za pobiranje davkov
6. Javnost: zanima jo varnost prodanih proizvodov, vpliv proizvajalcev na okolje, stalnost števila zaposlenih na območju posameznega podjetja

Te skupine bodo preverile računovodska poročila z namenom, da bodo določile (Glasser, 1993, str. 19):

- preteklo poslovanje podjetja v primerjavi s pričakovanji,
- najverjetnejše poslovanje v prihodnosti,
- sedanje in prihodno dobičkonosnost in likvidnost sredstev,
- ali ima podjetje možnosti za razvoj,
- ali kupiti ali prodati delnice podjetja,

- višino tekočih in prihodnjih zaslužkov, dividend in cen delnic na trgu,
- ali je verjetno, da bo podjetje postalo predmet prevzema drugega podjetja,
- vrednost stalnih sredstev in tistih, ki imajo podcenjeno vrednost, in
- vrednost likvidnih sredstev in kreditni rang.

Poleg teh zunanjih uporabnikov revizijskega poročila o opravljeni reviziji poslovanja so uporabniki tudi vodstveni delavci v revidiranem podjetju. Revizorjev namen ni zgolj izdati mnenje o računovodskih izkazih, ampak naročnika tudi opozoriti na napake, slabosti in prevare in mu učinkovito svetovati izboljšave. Ker revizor ni zgolj ocenjevalec računovodskih izkazov, ampak vse bolj tudi naročnikov svetovalec, nekateri govorijo o partnerskem odnosu med revidirancem in revizorjem (Kavčič, 2001, str. 117).

5 RAZLIKE MED REVIZIJO POSLOVANJA IN REVIZIJO RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Cilj revidiranja računovodskih izkazov je podati mnenje, ali predstavljeni računovodski izkazi odražajo dejansko stanje podjetja oz. organizacije na določen dan. V nasprotju s tem je cilj revizije poslovanja ugotoviti, ali in v kolikšni meri se v delovanju podjetja oz. organizacije zasledujejo uspešnost, učinkovitost in varčnost, ter predlagati izboljšave s tem v zvezi. Cilji revidiranja računovodskih izkazov se torej razlikujejo od ciljev revidiranja poslovanja. To je temeljna razlika, iz katere izhajajo vse ostale.

5.1 Različne opredelitve razlik

Revidiranje poslovanja in revidiranje računovodskih izkazov revizorji opravljajo tudi pri osebah, ki z javnimi sredstvi nimajo nič skupnega. Taylor in Glezen (1996, str. 84-85) opredeljujeta tri dimenzije razlik med revidiranjem računovodskih izkazov in revidiranjem poslovanja v privatnem sektorju. Te so:

1. Merska enota: Cilj revizije računovodskih izkazov je potrjevanje poštenosti računovodskih izkazov in njihove usklajenosti z veljavnimi računovodskimi standardi. Na ta način so sodila za vrednotenje zneskov in razkritij, ki jih vsebujejo računovodski izkazi, dobro opredeljena.

Na drugi strani pa je revidiranje poslovanja slabše opredeljeno. Merjenje uspešnosti, učinkovitosti in varčnosti je težavnejše. Natančnih sodil pri tem ni.

2. Uporabniki računovodskih izkazov: Poročila o opravljeni reviziji računovodskih izkazov so namenjena uporabnikom zunaj podjetja. To so delničarji, upravni organi in širša javnost. V nasprotju s tem pa so poročila o revidiranju poslovanja namenjena izključno uporabi znotraj podjetij, to je poslovodstvu in zaposlenim v teh podjetjih.

3. Usmerjenost revizij poslovanja: Revizije računovodskih izkazov so revizije računovodstva. Revizije poslovanja pa se pogosto usmerjajo tudi na druga, neračunovodska področja.

Standardi INTOSAI so mednarodni standardi revidiranja oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi. Ti standardi opredeljujejo revidiranje izvajanja nalog (performance audit) in revidiranje pravilnosti poslovanja (regulatory audit). Revidiranje izvajanja nalog je vrsta revidiranja poslovanja. Revidiranje pravilnosti poslovanja je vrsta finančnega revidiranja in vsebuje tudi revidiranje računovodskih izkazov. Namen obeh vrst revizij, tako revidiranja izvajanja nalog kot revidiranja pravilnosti delovanja, je zadostiti potrebam uporabnikov revizijskega poročila.

Vladni revizijski standardi, ki jih je izdal GAO, so standardi, ki jih morajo revizorji upoštevati pri revidiranju oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi na področju ZDA. Po teh standardih finančna revizija vključuje revizijo računovodskih izkazov in druge finančne revizije. Revizija računovodskih izkazov zagotavlja, da so računovodski izkazi pripravljene skladno s splošno sprejetimi računovodskimi standardi ter da zadovoljivo predstavljajo finančno stanje organizacije, rezultate operacij in denarnih tokov. Druge finančne revizije so lahko:

- revizije delov računovodskih izkazov,
- revizije notranjih kontrol, ki zagotavljajo skladnost z zakoni in predpisi,
- revizije notranjih kontrol, ki zagotavljajo pravilnost računovodskih izkazov in varovanja sredstev in
- revizije skladnosti z zakoni in predpisi.

Revizija poslovanja po standardih GAO pomeni objektivno in sistematično raziskovanje dokazov z namenom zagotavljanja neodvisnega ocenjevanja poslovanja vladne organizacije, programa, aktivnosti ali funkcije. Namen revizije poslovanja je priskrbeti informacije, ki zagotavljajo učinkovitejše in uspešnejše vodenje, z možnostjo zgodnjega prepoznavanja problemov in njihovega učinkovitega odpravljanja.

Revizija poslovanja vključuje revizijo gospodarnosti in učinkovitosti in revizijo programov. Prve se ukvarjajo (1) z vprašanjem ali se sredstva pridobivajo, uporabljajo in varujejo na gospodaren in učinkovit način, (2) razlogi za neučinkovitosti in (3) vprašanjem ali je bilo poslovanje organizacije pomembno v nasprotju zakoni in predpisi.

Tako standardi INTOSAI kot tudi standardi GAO se uporabljajo za revidiranje javnih zavodov in drugih oseb, ki upravljajo z javnimi sredstvi. Ti standardi torej ločijo predvsem dve vrsti revizij. Na eni strani revizije poslovanja in na drugi strani finančne revizije, kamor lahko uvrstimo tudi revizijo računovodskih izkazov. Čeprav so uporabniki revizijskih poročil v tem primeru isti, obstajajo razlike med obema vrstama revizije. Bistvene razlike med revidiranjem poslovanja in revidiranjem računovodskih izkazov se kažejo predvsem na treh področjih:

- cilji in področja revizije,
- preverjanje usklajenosti z zakoni in drugimi predpisi in
- poročanje o rezultatih revizije.

5.1.1 Cilji in področja revizije

Revidiranje poslovanja se ukvarja z (1) revizijo gospodarnosti administrativnih dejavnosti, (2) revizijo uspešnosti rabe človeških, finančnih in drugih virov in (3) revizijo učinkovitosti izvajanja, to je stopnje doseganja ciljev in razmerje med predvidenimi vplivi dejavnosti.

Cilj revidiranja računovodskih izkazov je preveriti popolnost in pravilnost sestavljanja računovodskih izkazov ter njihovo usklajenost z veljavnimi zakoni in drugimi predpisi ter veljavnimi računovodskimi standardi.

V praksi se revizija poslovanja in revizija računovodskih izkazov pogosto prekrivata. V takih primerih je opredelitev revizije odvisna od prvotnega namena revizije (INTOSAI, 2001, str. 33).

5.1.2 Preverjanje usklajenosti z zakoni in drugimi predpisi

Pri izvajanju revidiranja računovodskih izkazov mora revizor opraviti preizkus usklajenosti z veljavnimi predpisi in zakoni. Revizor mora pripraviti postopke, ki bodo primerno zagotovilo za odkrivanje napak, nepravilnosti in nezakonitih dejanj, ki bi lahko neposredno in pomembno vplivali na zneske v računovodskih izkazih. Zavedati se mora možnosti nezakonitih dejanj, ki imajo lahko posredne in materialne vplive za računovodske izkaze.

Pri izvajanju revidiranja poslovanja revizor navadno opravi oceno ustreznosti z veljavnimi zakoni in predpisi. Revizor mora načrtovati revizijo tako, da ta zagotavlja razumno zagotovilo za ugotavljanje nezakonitih dejanj, ki bi lahko pomembno vplivali na cilje revizije (INTOSAI, 2001).

Preverjanje usklajenosti je tako strožje pri revidiranju računovodskih izkazov. Pri tej vrsti revizije je revizorjevo mnenje brez pridržka hkrati tudi zagotovilo, da so računovodski izkazi pripravljene skladno z veljavnimi zakoni in drugimi predpisi, kamor spadajo tudi računovodski standardi. Tako mnenje daje torej potrebno zagotovilo uporabnikom poročila, da so v predloženih računovodskih izkazih pravilno evidentirani vsi poslovni dogodki. Zato mora revizor napraviti preizkus usklajenosti z veljavnimi zakoni in drugimi predpisi ter računovodskimi standardi.

Finančne revizije se torej ubadajo s pravilnostjo pridobivanja in porabe sredstev. Vsa pozornost je pri tem namenjena računovodskim izkazom oziroma delu računovodskih izkazov. Revizor skuša ugotoviti, ali so ti sestavljeni v skladu s splošno sprejetimi računovodski načeli, zakoni in predpisi in ali predstavljajo dejansko sliko organizacije na določen dan.

Na drugi strani se revizije poslovanja bolj ukvarjajo z načinom pridobivanja in porabe sredstev. Pri tem pozornost ni namenjena pravilnosti v tolikšni meri kot pri reviziji

računovodskih izkazov. Pomembno je le, da dejavnosti pridobivanja, porabe in varovanja sredstev niso pomembno v nasprotju z veljavnimi zakoni in predpisi. Za revizijo poslovanja je bolj pomembno vprašanje, ali se sredstva pridobivajo in uporabljajo na gospodaren in učinkovit način, ter poiskati rešitve za povečanje učinkovitosti in gospodarnosti.

Razlika med obema je torej predvsem v dimenziji. Finančna revizija se ukvarja s pravilnostjo predstavitve dejanskega finančnega položaja organizacije in posredno s pravilnostjo pridobitve in porabe sredstev. V poročilu so nepravilnosti omenjene, niso pa omenjeni načini za njihovo odpravo. Področje revizije poslovanja je širše. Njen cilj ni samo ugotoviti, ali je poslovanje skladno z zakoni in predpisi, in s tem torej pravilno, ampak mora ugotoviti negospodarnost in neučinkovitost pri poslovanju ter hkrati predlagati izboljšave. Revizija poslovanja se ne ukvarja s pravilnostjo v takem obsegu kot finančna revizija. Pri reviziji poslovanja morajo revizorji oceniti pravilnost poslovanja, to je skladnost z zakoni. Pri finančni reviziji pa mora revizor pravilnost natančno preveriti, saj se le na ta način lahko zagotovi, da predstavljeni računovodski izkazi dejansko predstavljajo finančno stanje organizacije na določen dan.

Prvotni cilj revidiranja poslovanja je revidiranje gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti poslovanja. Revizor v svojem poročilu opiše pomanjkljivosti na teh področjih in predlaga priporočila za njihovo odpravo. Revizor v poročilu ne izda zagotovila, da so v poslovanju organizacije dosledno upoštevani veljavni zakoni in drugi predpisi. Kljub temu pa mora pripraviti revizijske postopke, ki bodo primerno zagotovilo, da do večjih kršitev veljavnih zakonov ali drugih predpisov v poslovanju organizacije ni prišlo.

5.1.3 Revizijsko poročilo

Revidiranje poslovanja se konča z izdajo poročila o opravljeni reviziji poslovanja. Na drugi strani se revidiranje pravilnosti delovanja konča z izdajo revizijskega mnenja o opravljeni reviziji (INTOSAI, 2001).

Revizorjevo poročilo o opravljenem revidiranju pravilnosti poslovanja je standardizirano. Revizor mora pripraviti poročilo o ustreznosti uporabljenih zakonov in predpisov ter poročilo o revidiranju računovodskih izkazov. Poročili sta lahko pripravljena vsaka zase ali pa združeni

v eno. Poročilo mora jasno določiti, katere pregledane postavke so bile narejene skladno z veljavnimi predpisi in zakoni ter pri katerih predpisi in zakoni niso bili upoštevani.

Pri revidiranju izvajanja nalog revizor poroča o gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti poslovanja organizacije. Taka poročila morajo vsebovati pomembnejše primere neustrezne uporabe zakonov in drugih predpisov. V nasprotju z revidiranjem pravilnosti delovanja zavzema revidiranje poslovanja različna področja. Zato so rezultati revizij različni in so stvar presoje in interpretacije revizorjev. Revizija pa ni nujno omejena na posamezno računovodsko obdobje ali vezana na določene računovodske izkaze. Posledično je oblika takih poročil lahko zelo spremenljiva in vsebuje obsežnejša pojasnila. Oblika je odvisna od namena in področja opravljene revizije.

5.2 Ugotovitve

Revidiranje poslovanja in revidiranje računovodskih izkazov se uporabljata v javnem in privatnem sektorju. Ker obstaja med obema sektorjema razlika, se lahko revizije razlikujejo tudi glede na to, ali revidirana oseba upravlja z javnimi sredstvi ali ne. V nadaljevanju diplomskega dela sem opredelil glavne razlike med revidiranjem poslovanja in revidiranjem računovodskih izkazov, ne glede na to, kdo je revidirana oseba.

5.2.1 Razlike glede na predmet revizije

Revizorjev cilj pri revidiranju računovodskih izkazov je izraziti mnenje o računovodskih izkazih. Zato mora načrtovati revizijo računovodskih izkazov tako, da lahko na podlagi vseh potrebnih postopkov izda zagotovilo, da so predloženi računovodskih izkazi ustrezna slika podjetja na določen dan, oz. da opredeli področja, kjer to ne drži. V primeru večjih nepravilnosti, nesoglasij s poslovdstvom, velikega tveganja ali drugih razlogov se lahko odloči, da izrazi negativno mnenje ali da mnenja ne izrazi.

Tako poslovdstvo podjetja ali organizacije kot lastniki in drugi zunanji uporabniki podjetja želijo, da bi revizija računovodskih izkazov potrdila pravilnost in ustreznost predstavljenih računovodskih izkazov. Revizorjevo izraženo mnenje brez pridržka povečuje verodostojnost

posloводства. Hkrati povečuje tudi zaupanje lastnikov in drugih uporabnikov računovodskih izkazov v delovanje posloводства in posredno v poslovanje podjetja.

Verodostojnost in zaupanje sta nujna pogoja za uspešno delovanje podjetja ali organizacije. V primeru, da lastniki in drugi zunanji uporabniki računovodskih izkazov podjetja (banke in druge finančne institucije) poslovodu podjetja ne zaupajo, je uspešnost podjetja bistveno težja. Podjetje si tudi bistveno težje in pod slabšimi pogoji pridobi posojila. Na posloводство podjetja lastniki bolj pritiskajo in zahtevajo pojasnila za vse poslovne odločitve. Isto velja tudi za državne institucije. Mnenje brez pridrška povečuje zaupanje ljudi v tako ustanovo in v verodostojnost njenega ravnateljstva. Ravnateljstvo ima zato večje možnosti, da ostane na svojem položaju.

Na drugi strani je revizorjev cilj pri revidiranju poslovanja izboljšanje gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti. Zato mora najprej opredeliti področja, kjer je taka revizija smiselna. Za podjetje ali organizacijo ni smiselno, da se revizija poslovanja opravlja na področjih z majhnim tveganjem. Stroški z revizijo so namreč lahko višji od pričakovanih dobičkov zaradi izboljšanja gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti. To vrsto revizije je torej smiselno opravljati na področjih z večjim tveganjem, kjer se lahko pričakuje večje koristi.

Posloводство podjetja, ki je naročnik revizije poslovanja, si ne želi revizorjevega poročila, da je gospodarnost, učinkovitost in uspešnost podjetja na najvišji možni ravni, in zato ne more predlagati nobenih izboljšav. Opravljena revizija poslovanja, katere posledica bi bilo tako poročilo, pomeni za podjetje samo povzročanje odvečnih stroškov.

Revidiranje poslovanja za podjetja ni zakonsko predpisano. Zato se posloводства odločajo za revidiranje poslovanja samo v primerih, kadar se pričakuje, da bodo koristi iz opravljene revizije poslovanja večje od stroškov opravljene revizije. Pri tem ni pomembno, ali revizijo poslovanja izvajajo notranji ali zunanji revizorji. V vsakem primeru je poročilo namenjeno poslovodu za interno uporabo. Revizorjev cilj je zato opozoriti posloводство na negospodarnosti, neučinkovitosti in neuspešnosti pri poslovanju v podjetju in predlagati ukrepe za izboljšanje poslovanja.

Pri revidiranju poslovanja javnih zavodov je situacija ravno obratna. Revidiranje poslovanja javnih zavodov opravlja Računsko sodišče Republike Slovenije na podlagi Zakona o Računskem sodišču (2001). Revizorjev cilj je tudi v tem primeru enak. Vendar je želja ravnateljstva javnih zavodov, da revizor izda poročilo, v katerem meni, da je poslovanje zavoda gospodarno, učinkovito in uspešno. Poročilo, ki kaže o nasprotnem, negativno vpliva na ugled ravnateljstva revidiranega zavoda in povečuje verjetnost, da bo ravnateljstvo zamenjano.

5.2.2 Razlike glede opredeljenosti

Revidiranje računovodskih izkazov je zaradi svoje vsebine bistveno bolj natančno opredeljeno od revidiranja poslovanja. Računovodski izkazi morajo biti sestavljeni skladno s sprejetimi računovodskimi standardi, ki veljajo v državi, iz katere je tudi naročnik revizije. Ker so postopki sestavljanja računovodskih izkazov v določeni državi enaki, se tudi revizije računovodskih izkazov med sabo ne morejo bistveno razlikovati. Vendar se podjetja med seboj razlikujejo, spreminja se tudi njihovo okolje in razmere, v katerih poslujejo. Zato je vsako revidiranje računovodskih izkazov drugačno.

Kljub temu lahko rečemo, da je področje revidiranja računovodskih izkazov ožje od področja revidiranja poslovanja, in je zato lahko tudi bolj natančno določeno. Revidiranje poslovanja lahko obsega zelo različna področja poslovanja podjetij, organizacij in drugih oseb, ki razpolagajo z javnimi ali zasebnimi sredstvi. Za vsako revizijo poslovanja posebej je potrebno najprej opredeliti sodila, na podlagi katerih bo revizor lahko ocenjeval gospodarnost, učinkovitost in uspešnost revidiranja. Področji je veliko, zato je izvedba te vrste revizije slabše opredeljena in je bolj odvisna od presoje odgovornega revizorja.

5.2.3 Razlike glede zakonske obveznosti za opravljanje revizije računovodskih izkazov in revizije poslovanja

Zakon o gospodarskih družbah (2001) predpisuje, da je revizija računovodskih izkazov obvezna za velike in srednje velike družbe, za povezane družbe in za družbe, katerih vrednostni papirji kotirajo na borzi. Revidiranje računovodskih izkazov mora biti pri teh družbah opravljeno vsako leto najkasneje v šestih mesecih po zaključku leta.

Na drugi strani Zakon o Računskem sodišču (2001) določa, da je revidiranje poslovanja obvezno za vse uporabnike javnih sredstev. Pri tem Računsko sodišče vsako leto revidira pravilnost poslovanja države, pravilnost poslovanja Zavoda za zdravstveno zavarovanje in Zavoda za pokojninsko zavarovanje. Poleg tega mora Računsko sodišče vsako leto opraviti še določeno število revizij pravilnosti poslovanja občin in revizij poslovanja gospodarskih in negospodarskih javnih družb. Za slednje torej ni nujno, da so revidirani vsako leto.

5.2.4 Razlike glede na to, kdo opravlja revizijo

Neodvisnost revizorja je eno izmed temeljnih revizijskih načel, zato ga morajo upoštevati vsi revizorji ne glede na to, ali opravljajo revidiranje poslovanja ali revidiranje računovodskih izkazov. Neodvisnost revizorja je nujen pogoj za izdajo objektivnega mnenja.

Revidiranje računovodskih izkazov podjetij se konča z izdajo poročila, ki je namenjeno lastnikom in drugim zunanjim uporabnikom. Ti potrebujejo točne podatke o poslovanju podjetja, na podlagi katerih lahko nato sprejmejo svoje odločitve. Poslovodstvo ima včasih drugačne interese. Če v računovodskih izkazih prikaže boljše rezultate od dejanskih, bi podjetje lahko pridobilo več kreditov in posojil. Prav tako bi tako poslovodstvo lahko izsililo višje plače in/ali podaljšanje svojega mandata. Lastniki in drugi zunanji uporabniki računovodskih izkazov zato potrebujejo neodvisno mnenje revizorja o računovodskih izkazih. Ker je končno poročilo namenjeno zunanjim uporabnikom računovodskih izkazov, lahko poda neodvisno mnenje samo zunanji revizor.

Drugače je pri revidiranju poslovanja podjetij. Poročilo o opravljeni reviziji poslovanja je namenjeno poslovodstvu. V njegovem interesu je, da revizor izda neodvisno mnenje. V kolikor ima podjetje organizirano službo notranje revizije, revizijo opravljajo notranji revizorji. Vendar je organizacija službe notranje revizije smiselna le, dokler je zagotovljena njena neodvisnost. V kolikor podjetje nima organizirane notranje revizijske službe, lahko revizijo poslovanja opravljajo tudi zunanji revizorji. Vendar se pri nas to v praksi redkeje uporablja, ker podjetja takega revidiranja poslovanja še ne poznajo.

Revidiranje poslovanja in revidiranje računovodskih izkazov uporabnikov javnih sredstev opravlja Računsko sodišče ali v njegovem imenu drugi pooblaščen revizorji ali revizijske hiše. Oboje lahko opravljajo zunanji ali državni revizorji, ki poleg splošnega revizijskega znanja potrebujejo tudi posebna znanja za potrebno odkrivanje dejstev in ocenjevanje specifičnih operacij, ki so predmet njihove revizije.

5.2.5 Razlike v postopku revidiranja

Revizor mora pred začetkom revizije dobro spoznati podjetje, organizacijo ali ustanovo, ki je predmet revidiranja. Spoznati mora tudi njegovo poslovno okolje in panogo z vsemi značilnostmi ter splošne gospodarske razmere, saj lahko le na ta način napravi potreben načrt revizije. Pri teh revizorjevih dejavnostih ni pomembno, ali gre za revidiranje poslovanja ali revidiranje računovodskih izkazov.

V nadaljevanju se postopek revidiranja računovodskih izkazov osredotoči na računovodske izkaze. To pomeni, da revizor izdelava revizijski program, preveri delovanje notranjih kontrol in analizira podatke. Na podlagi informacij, ki jih je pridobil v postopku revidiranja, izda poročilo, v katerem izrazi svoje mnenje o predloženih računovodskih izkazih. Revidiranje računovodskih izkazov se opravlja za obdobje, v katerem so računovodski izkazi nastajali. Navadno je to obdobje enega leta, lahko pa se revizija opravlja tudi za medletne (polletne, četrletne) računovodske izkaze

Revidiranje poslovanja je zastavljeno širše. Revizor mora najprej opredeliti standarde, na podlagi katerih bo lahko ocenjeval gospodarnost, uspešnost in učinkovitost poslovanja. Revidiranje poslovanja lahko vključuje katerokoli izmed področij poslovanja naročnika, ne samo računovodstvo. Lahko se izvaja za različno dolga obdobja, od nekaj tednov do nekaj let, odvisno od njenega namena.

Revidiranje poslovanja lahko vključuje tudi revidiranje računovodskih izkazov, v kolikor je to potrebno za doseg ciljev revizije. Če je bila revizija računovodskih izkazov že opravljena, se lahko revizor pri revidiranju poslovanja opre na izsledke revizije računovodskih izkazov.

Revidiranje računovodskih izkazov se konča z revizorjevo opredelitvijo mnenja do njih. Pri reviziji poslovanja navadno ni revizorjev namen, da samo pokaže na nepravilnosti in neučinkovitosti v poslovanju. Predlagati mora izboljšave, ki bodo pripomogle k izboljšanju gospodarnosti, uspešnosti in učinkovitosti na revidiranih področjih.

5.2.6 Razlike v obliki poročila

Revizijsko poročilo o opravljeni reviziji računovodskih izkazov je standardne oblike. Sestavljeno je iz naslednjih treh odstavkov (Taylor, Glezen, 1997, str. 927-928):

1. Uvodni odstavek, ki vsebuje opis računovodskih izkazov in izjavo, da so izkazi predstavitev poslovodstva podjetja.
2. Odstavek o obsegu, v katerem je zajet opis revizorjeve odgovornosti pri odkrivanju pomembno napačnih navedb in splošne narave revizijskih postopkov ter izjava o ustreznosti postopkov.
3. Odstavek z mnenjem, v katerem revizor izrazi svoje mnenje o poštenu predstavitvi računovodskih izkazov.

Čeprav se vsebina revizorjevega poročila o opravljenem revidiranju računovodskih izkazov spreminja in se zaradi tega malenkostno lahko spreminja tudi oblika, lahko še vedno trdimo, da je oblika revizorjevega poročila standardizirana.

Poročila o opravljeni reviziji poslovanja niso in ne morejo biti standardna. Nameni različnih revizij poslovanj se med seboj lahko zelo razlikujejo, zato se morajo zelo razlikovati tudi rezultati. Različne rezultate ni mogoče strniti v enotno obliko. Prav zaradi raznolikosti revizij poslovanj ni predpisane enotne oblike poročila. Poročilo mora biti oblikovano tako, da je čimbolj primerno za uporabnike opravljene revizije poslovanja. Poročila so zato pogosto precej obsežnejša in lahko vsebujejo tudi skice, grafe ali tabele. Njihova vsebina se spreminja skladno z namenom opravljene revizije.

Med obema vrstama poročil obstajajo razlike tako v obliki kot v vsebini. Kljub temu imata obe vrsti poročil tudi nekaj skupnih lastnosti. Vsa poročila, tako o opravljenih revizijah poslovanja kot o revizijah računovodskih izkazov, morajo biti razumljiva, nedvoumna in točna. Te lastnosti mora imeti tudi poročilo o opravljeni reviziji poslovanja, čeprav je

namenjeno le ožjemu poslovdstvu. Na zahtevo pristojnega sodišča namreč lahko do teh dokumentov pridejo tudi drugi potencialni zainteresiranci. V takih primerih je nedvoumnost poročila lahko bistvenega pomena za rešitev nastale situacije.

5.2.7 Razlike glede uporabnikov poročil o opravljenih revizijah

Poročilo o opravljenem revidiranju računovodskih izkazov je javni dokument. Revizor, ki je opravil revidiranje računovodskih izkazov, mora svoje revizijsko poročilo predstaviti lastnikom podjetja. Dosegljivo je tudi drugim zainteresiranim uporabnikom računovodskih izkazov podjetja.

Tudi končno poročilo o opravljeni reviziji poslovanja uporabnikov javnih sredstev je javni dokument. Objavljeno je na internetnih straneh Računskega sodišča Republike Slovenije. Računsko sodišče mora vse večje kršitve pri poslovanju uporabnikov javnih sredstev objaviti v sporočilu za javnost.

Na drugi strani so poročila o opravljeni reviziji poslovanja, ki jih opravljajo zasebna podjetja za svojo korist. Ker lahko pokrivajo vsa področja poslovanja, morajo biti ti dokumenti zelo zaupni. Namenjena so izključno poslovdstvu in zadevnim zaposlenim. Vpogled širše javnosti v poročila o opravljeni reviziji poslovanja v gospodarskih družbah je mogoč samo vnaprej določenim osebam po ukazu pristojnega sodišča.

6 SKLEP

Revidiranje poslovanja je opredeljeno širše od revidiranja računovodskih izkazov, saj je v revidiranje poslovanja lahko zajeto celotno poslovanje organizacije, medtem ko je revidiranje računovodskih izkazov po vsebini le revidiranje računovodstva v organizaciji. Ker je vsebina vsake revizije podrejena svojemu cilju in ker se cilja medsebojno razlikujeta, se tudi revidiranje računovodskih izkazov razlikuje od revidiranja poslovanja.

Kljub temu da razlike med omenjenima vrstama revizije obstajajo, je bolj pomembno, kakšne koristi ima od posamezne vrste revizije revidiranec, to je naročnik revizije. Res je, da je revidiranje poslovanja pogosto obravnavano kot svetovalna dejavnost. Vendar tudi revizorjev

cilj pri reviziji računovodskih izkazov ni samo preverjanje pravilnosti računovodskih izkazov. Revizorji pri obeh vrstah revizije opozarjajo naročnika na ugotovljene nepravilnosti in pomanjkljivosti v postopku revizije ter mu svetujejo ustrezen način za njihovo odpravo. S tem pa revizor v nobenem primeru ni zgolj ocenjevalec, ampak tudi svetovalec, seveda ob pogoju, da razpolaga z ustreznimi znanji.

Ali bo organizacija imela koristi od ustrezno opravljene revizije, ni odvisno od revizorja. Revizija je za naročnika koristna samo, kadar se poslovodstvo zaveda pomena revizije in revizorjeve nasvete tudi udejanji. Na ta način lahko obe vrsti revidiranja prispevata k odličnosti organizacije. Korist od opravljene posamezne revizije torej ni odvisna od tega ali gre za revizijo poslovanja ali revizijo računovodskih izkazov. Bolj pomembno je, da se vodstvo organizacije zaveda pomena in uporabnosti opravljene revizije.

LITERATURA

1. AICPA professional standards. Volume 1 : U.S. Auditing standards, Attestation standards. Chicago: Commerce Clearing House, 1993. 862 str.
2. Carmichael Douglas R., Willingham John J., Schaller Carol A.: Auditing concepts and methods : A guide to current theory and practice. New York: McGraw-Hill, 1996. 656 str.
3. Dunn John: Auditing theory and practice. Hertfordshire: Prentice Hall Europe, 1996. 313 str.
4. Glasser Kenneth: Auditing. 2nd edition. Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd, 1993. 450 str.
5. Guy Dan N., Alderman Wayne C., Winters Alan J.: Auditing. Orlando: Hartcourt Brace & Company, 1996. 889 str.
6. Hočevar Marko, Igličar Aleksander: Osnove računovodstva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1995. 268 str.
7. Howard Leslie R.: Auditing. London: Longman Group Uk, Ltd, 1992. 340 str.
8. Hubbard Thomas D.: Auditing: concepts, standards, procedures. Houston: Dame Publications, Inc., 1986. 919 str.
9. Jamnik Silva: Posebnosti revidiranja v javnih zavodih. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 115 str.
10. Kavčič Slavka: Pomen revizije za odličnost delovanja organizacij. Zbornik iz foruma odličnosti in mojstrstva. Novo mesto: Zveza ekonomistov Slovenije, Društvo ekonomistov Dolenjske in Bele Krajine, 2001, str. 105-121.
11. Koletnik Franc: Revidiranje. Maribor: Pravna fakulteta, 2000. 377 str.

12. Lah Ivan: Uspešnost, redko rabljen revizijski izraz. *Revizor, revija o reviziji*. Ljubljana: X(1999), 10, str. 22-31.
13. Mednarodni standardi revidiranja in mednarodna stališča o revidiranju. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1997. 433 str.
14. Osnutki sprememb SRS 20-23 in 28-30 (2001). *Revizor, revija o reviziji*. Ljubljana: XII(2001), 4, str. 58-123.
15. Taylor Donald H., Glezen William G.: *Revidiranje: Zasnove in postopki*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1996. 1078 str.
16. Turk Ivan: *Notranje revidiranje poslovanja*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije in Slovenski inštitut za revizijo, 1994. 282 str.
17. Turk Ivan: *Notranje revidiranje in presojanje poslovne odličnosti organizacije*. Zbornik referatov 4. letne konference preizkušenih notranjih revizorjev. Ribno pri Bledu: Slovenski inštitut za revizijo, 2001, str. 5-11.
18. Turk Ivan: *Pojmovni okvir revidiranja*. *Revizor, revija o reviziji*. Ljubljana: VI(1995), 2-3, str. 127-132.
19. Vidovič Zdenka: *Strokovna pravila pri delovanju notranjega revizorja v javnem sektorju*. Zbornik referatov 4. letne konference preizkušenih notranjih revizorjev. Ribno pri Bledu: Slovenski inštitut za revizijo, 2001, str. 13-49.
20. Wallace Wanda A.: *Auditing*. New York: Macmillan Publishing Company, a division of Macmillan, Inc., 1986. 707 str.

VIRI

1. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št.30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 32/98, 37/98, 84/98, 6/99, 55/99-2543, 36/00-1687, 45/01,59/01).
2. Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/01).
3. A Reporter's Guide to GAO.
[URL: <http://www.gao.gov/reporter.pdf>]
4. Code of Ethics and Auditing Standards.
[URL: http://www.intosai.org/2_CodEth_AudStand2001_E.pdf]
5. Federal Information System Controls Audit Manual.
[URL: <http://www.gao.gov/special.pubs/ai12.19.6.pdf>]
6. GAO/PCIE Financial Audit Manual.
[URL: <http://www.gao.gov/special.pubs/FAM/index.html>]
7. Grant Financial System Requirements.
[URL: <http://www.gao.gov/new.items/d01911g.pdf>]
8. Performace And Accountability Highlights.
[URL: <http://www.gao.gov/cgi-bin/getrpt?gao-01-627sp.pdf>]
9. Poročilo o reviziji poslovanja RTV Slovenija v letih 1998 in 1999.
[URL: <http://www.sigov.si/racs/por/2121099.doc>]
10. The EUROSAI Magazine.
[URL: <http://www.eurosai.org/re7eupdf/EU7IN.pdf>]
11. The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts.
[URL: http://www.intosai.org/2_LIMADe.html]

12. The Netherlands Court of Audit's Manual on Performance Audits.

[URL: <http://www.rekenkamer.nl/en/manperformance.htm>]

13. The Netherlands Court of Audit's Manual on Regularity Audits.

[URL: <http://www.rekenkamer.nl/en/manregularity.htm>]

14. US Government Auditing Standards (the Yellow Book).

[URL: <http://www.gao.gov/govaud/ybook.pdf>]

15. Zakon o Računskem sodišču Republike Slovenije.

[URL: <http://www.sigov.si/racs/zakon.htm>]